

ELUL

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

PROF. DR. GRÓSZ ANDOR

Kedves Zsidó Testvéreim, Barátaim!

Az 5786. zsinagógai újév küszöbén, amikor megszólal a *sófár* hangja, szívünkben egyszerre érezzük a múltunk súlyát és a jövőnk ígérését. Az elmúlt év emlékei, örömei és fájdalmai mind velünk maradnak, azokat magunkban viaszuk tovább, de az Örökkévaló segítségével új lehetőséget kapunk a megtérésre, új lapot nyithatunk a megújulásra és az összetartozásra. A *sófár* emlékeztet bennünket arra, hogy miként a világ folyamatosan újratekertődik, úgy mi magunk is képesek vagyunk megújulni.

Édesapám gyakran ment a zsinagógába, ahogy otthon mondta: megyek a *sülbe* imádkozni. Ott állt a tóraszekrény előtt alázattal és szereténységgel, a múlt fájdalmas sebeit hordozva. Gyermeki lélekkel éreztem, minden lépése mögött ott van a kimondatlan fájdalom, amit semmi nem tudott enyhíteni. Ez a szomorú érzés tanított meg arra, hogy minden egyes ember, aki majd belép a zsinagógáink kapuján, a jövőt fogja hordozni, mert csak a megmaradtak erejére támaszkodhatunk. Ezért hiszem, és a Mazsihisz elnökeként küldetként képviselem, hogy a mi feladatunk nemcsak a múltunk féltőn való őrzése, hanem abból erőt merítve a jövőnk építése is. Ha mi együtt vagyunk és összefogunk egymásért, a hagyományainkért, akkor biztos vagyok abban, hogy a jövő generációi gazdagabb, erősebb közösségekre találnak a zsinagógáinkban és az intézményeinkben, mint azt gondolni mertük volna.

Zsinagógáink, iskoláink, a kórházunk, a méltán világhírű rab-biképző és a más, nagyon fontos feladatot ellátó intézményeink mind megálltak a történelem viharai közepette, túléltek a legnagyobb megpróbáltatásokat is – és ma itt, Magyarországon újra együtt imádkozunk, tanulunk, adjuk át a gyermekeinknek mindazt, ami mindannyiunk történetét hordozza.

Feladatunk, hogy nyitott szívvel forduljunk mindenki felé, aki közösséget keres. Meg kell találni önmagunkat, miközben hűek maradjunk hagyományainkhoz.

Hálás vagyok a sorsnak a megtiszteltetésért, hogy ennek a közösségnek lehetek az elnöke, és a támogatásért, amelyben a minden napok során részesülök. Örömmel tölt el, hogy együtt élhetjük meg az ünnepeinket, továbbá mindazt, amit a hétköznapiak során közösen építünk.

Mindaz, amit az elmúlt esztendőben közösen hoztunk létre, nem kevés. Megújul a Szeretetkórház és az OR-ZSE épülete, előkészületben van székházunk felújítása, és vidéken is számos közösségünkben zajlanak karbantartások, felújítások, új építkezések. Temetőink

gondozása továbbra is állandó és kiemelt feladatunk, hiszen azok őrzik közösségünk múltját.

Örömmel láthatjuk, hogy budapesti körzeteink és vidéki hitközségeink példamutató együttműködésben dolgoznak. Vidéken új közösségek alakulnak, a régiók pedig új erőre kapnak a fiatal vallási vezetők bekapcsolódásával. Budapesten is új körzet születésének lehetünk tanúi, ami azt jelzi, hogy hitéletünk él és folyamatosan növekszik.

Különös figyelmet fordítunk arra, hogy fiataljaink megtalálják helyüket közösségeinkben. Ifjúsági Osztályunk és a Mazsihisz Ifjúsági Csoport támogatása mellett oktatási intézményeinkben – az óvodától egészen az egyetemig – olyan tudást és értékeket adunk át, amelyek egyszerre őrzik a múltat és

építik a jövőt. Nagy büszkeség számunkra, hogy egyetemünk elismeréseként az idei évben rektor és két professzor kinevezésére is sor került.

Üzeneteinket ma már minden korosztályhoz szeretnénk eljuttatni: megújuló honlapunk és közösségi csatornáink segítenek abban, hogy nyitottan, korszerű eszközökkel szóljunk mindazokhoz, akik kapcsolódni szeretnének hozzánk.

Eredményeinkhez nagyban hozzájárultak kiegyensúlyozott kormányzati kapcsolataink, itthon és Izraelben egyaránt. Megtisztelő és inspiráló volt, hogy az elmúlt zsinagógai évben vendégül láthattuk közösségünkben Izrael Állam elnökét, valamint megbeszéléseket folytathattunk a Kneszet elnökével, a zsidó állam miniszterelnökével, valamint kormánya hozzánk látogató minisztereivel.

Kedves Hittestvéreim!

Kívánom, hogy az 5786. év hozzon békét mindannyiunknak, erőt a szívünkbe, világosságot az életünkbe. Kívánom felekezetiünk minden egyes tagjának, hogy közösségeink valódi otthonai lehessenek mindannyiunknak, a Tóra fénye ragyogja be mindennapjainkat. Vigyázzon az Örökkévaló ránk, Izraelre és a világ zsidóságára.

כתיבה וחתימה טובה - Jó beíratást és bepecsételést az Élet Könyvébe az egészséggel, békével és áldásokkal teli új esztendőre.

RÓNA TAMÁS

Lesöpörni a szürkeséget

Tisztelt Hittestvéreim, Kedves Barátaim!

Lassan véget ér a nyár, és beköszönt tiszri hónapja, amely az őszi nagyünnepi időszak. Fontos, hogy mindig pontos céljai legyenek ezeknek a kiemelt életpillanatainknak. Keresve az elemeit a felkészülésünknek, két gondolati irányt fogalmaznék meg.

Az első, ahogy a Smá Jisráélben olvassuk: ...vesinántam levánechá, azaz: meséld el gyermekeidnek. Ma a világ zsidósága számos aktuális terhet hordoz. Ezekre a kihívásokra a választ a Szentírásból, a Tórából, az Ö.való szavának manifestumából kell magunkhoz vennünk, hogy tisztán láthassuk saját utunkat.

Az a tórai gondolat, hogy meséld el a fiadnak, a tanító szó erejéről szól. Az embernek, legyen idősebb vagy fiatalabb, mindig tiszta energiával, felfrissült gondolatokkal és felkészülten kell a tanító szó erejére támaszkodnia. Mindez azt jelenti, hogy bizalommal, hittel és a tanítás gondolatával felvértezve állunk gyermekeink elé, rendszerbe foglalva adjuk át nekik a tórai tanításokat a hagyományos kommentárirodalommal, nem egymástól független gondolatok formájában. Ráadásul minden gondolatnak, minden tanításnak a való életből kell megszületnie, méghozzá az imádságos szíven keresztül.

Mindig el kell tüntetnünk magunkról azt a rozsdát, amely nap-

ról napra, hétről hétre, hónapról hónapra az emberre rárakódik. Ebben pedig a mindennapi ima segít, hogy az Ö.való felé forduljunk, és ezt a szürkeséget lesöpörjük magunkról. Ennek alapja nem más, mint a folyamatos tanulás és tanítás, ebben gyökerezik a meséld el fiadnak parancsolata. Ez a folyamat azonban nem egyirányú, hiszen csak az tud tiszta szívvel tanítani, aki képes befogadni a tórai tanítást, vagyis aki folyamatosan tanul.

Amikor ma megpróbáljuk megérteni a világ zsidóságának lelki, szellemi központját, Jeruzsálemet, akkor pontosan kell látnunk, ahogyan azt a tórai tanítás írja, hogy Jerusálajim a teljesség városa. A második gondolatot a Midrás Rabbában találhatjuk. A történet arról szól, hogy a Jóteremtő hogyan választja ki az Ábrahámot megelőző korban, hogy ez a település legyen népének szellemi központja, ez legyen a teljesség városa. Erről szól két testvér története ebben a midrásban. Ők ketten a még meg nem született mai Jeruzsálem területén egy völgyben élnek. A két testvér naphosszat keményen dolgozik, gabonát termesztenek, és nagy szeretetben élnek egymással. Kettejük közül az egyiküknek nincsen gyermeke, míg a másiknak öt is van. Ők ketten hosszú évek óta élnek egymás mellett szeretetben, egymást tisztelve. Egyik éjjel az a testvér, aki-

MESTER TAMÁS

Mindig van újrakezdés

„Elul hó elsején felharsantak templomainkban világszerte a sófár meg-rázó hangjai. A küszöbön álló Ros Hasana ünnepén egész félelmetes koncertté fogott bővülni a hangok, hogy annál jobban magukkal ragadják a köznapi dolgán mélyen elmerült embert és föléljék őt a magasabb gondolatok és a heroikus cselekedetek szférájába... Ciónból indult ki a Tóra, Isten igéje, Jeruzsálemből. Ott kell feltámadni az új zsidó életnek, életre kelnie az új zsidó embernek is.”

1929-ben vetette papírra e gondolatokat „Palesztina a zsidó nép szíve – Ros Hasanai elmélkedés” című írásában dr. Eisler Mátyás erdélyi hebraista, szakíró, Kolozsvár főrabbija, egyetemi magántanár.

Majd 100 évvel az eisleri felvetéseket követően mit látunk, ha szétnézünk a világban?

A gyorsmérleg igencsak felemás: napjainkban a sokszor lenézett Közép-Kelet-Európában – különösen hazánkban – a zsidó közösség békében és biztonságban élhet, hite teljes megvallása mellett. Azonban a „bring them home now”, a „hozzátok őket haza”, azaz a 2023-as, ártatlan izraeli civilek elleni súlyos terrorcselekmények nyomán a túszok kiszabadításának követelése továbbra is aktuális. A legfrissebb hírek szerint még 20 testvérünk sínylődik a Hamász fogságában. Ép ésszel nehezen fogható fel egyes nyugati „progresszív gondolkodók” egyre nyitabb palesztinpártinak hazudott, valójában Hamász-simogató hozzáállása. Nincs mit csodálkozni, ha naponta hallunk izraeliek, zsidókat ért atrocitásokról: „Ebbe az étte-rembe nem jöhet zsidó, itt nem szívesen látott vendégek az izraeliek”, tisztára, mint a 30 évек végén a náci Németországban, csak most mind- ezt a „művelt nyugat” termeli ki. Különösen fájó, ha ehhez a terrort men- tegető kánonhoz 300 – egyébként saját területén kiváló – honfitársam csatlakozik petíció formájában. Hogy a „gettózsídó” örök megalkuvási kényszere vagy az „egyfelől-másfelől” ebben a helyzetben hamis gondo- latisága vezérelte őket, nem tudhatom.

Mindannyiunk okulására álljon itt az ünnep hármas üzenete dr. Mar- ton Ernő író, szerkesztő, műfordító megfogalmazásában:

„A zsidó újév elsősorban a számvetés ünnepe. Számvetés önmagunkkal, számvetés népünkkel, és számvetés Istennel. Az első számvetés: az önmagunkkal való a legszomorúbb. A mérleg serpenyője mindig elle- nünk billen, mert egy újabb esztendő nyomja lefelé. Egy évvel gazdagab- bak lettünk, mondhatnánk, de vajon nem lettünk-e éppen szegényebbek? Akármilyen bő aratású volt is a lepergett év, számunkra visszazahozhat- lan veszteség, mert életünk egy darabja bukkott le a semmibe...

A második számvetés: a népünkkel való. Amit elvesztettünk egyéni éle- tünkben, azt meg kell találnunk népünk jövőjében. Mert az egyén élete szűkre van szabva, de a nép élete örök, és jövője éppen egyéneinek leper- gett éveiből tevődik össze. Annál fényesebb, annál boldogabb ez a jövő, mennél hasznosabbak és dolgozabbak voltak ezek az esztendők...

A harmadik számvetés: az I-nel való. A zsidó számára ez a legsúlyo- sabb, a leggyötrőbb. Elul hónap beköszöntésétől kezdve hajnali szlihesz- imákkal készülődik a nagy igazságterve elé, mintegy megtisztítva lelkét az esztendő viharai ráarakódott büntől és szennyől.

Ez a hármas számvetés, ami ros hásáná ünnepünk lényege. Ha férfias- san, nyíltan szemébe nézünk mind a háromnak, ha tetteink mérlegét a fe- lelősség tudatával állítjuk fel, akkor elszáll lelkünkől az elmúlás nyo- masztó érzése, s az őszi hervadás illatában is megsejtjük az elkövetkező tavaszok boldog üzenetét. Akkor megállítjuk az elliláló évek sorát, és megmentjük belőlük az örökkévalóság számára mindazt, ami értékes, ami felemeli és megjavítja az embert és közelebb hoz emberi és népi ide- álljaink beteljesedéséhez.”

Ezen új remény jegyében megkülönböztetett szeretettel és tisztelettel *kszive vachaszime tajve*, jó beíratást és bepecsételést kívánok Izrael népé- nek, minden magyar zsidó hittestvéremnek itt Budapesten, hazánkban és szerte a nagyvilágban!

nek nincsenek gyermekei, álmatla- nul forgolódik, azon gondolkodik, milyen nehéz a testvére élete, hi- szen öt gyermeket nevel, vajon ho- gyan fogja őket taníttatni, elindíta- ni az életbe, hogyan teremti meg számukra a biztonságot. Addig forgolódik álmatlanul, amíg aztán felkel, kimegy a raktárába, ahol a búzászsákjait tartja, megfogja egyiket a másik után, és szépen egyenként mindet átviszi a testvére hasonló raktárába, hiszen neki na- gyobb szüksége van rá.

Ugyanekkor a másik testvér sze- mére sem jön álom, azon töpreng, hogy az ő drága testvérenek nin- csenek gyermekei, mi lesz vele idősebb korában, nem lesz, aki segít-

se, támogassa, teljesen egyedül marad majd. Összefacsarodik a szíve, felkel, kimegy a saját raktá- rába, hátára veszi a búzászsákjait, és mindet átviszi a testvéréhez. Miközben mindezt megcselekszik, egyikük sem találkozik a másik- kal. Mindketten visszamennek, le- fekszenek, és megnyugodva hajt- ják álomra a fejüket. Másnap föl- kelnek, és amint bemennek raktá- raikba, azt látják, hogy nincs sem- miféle változás, hiszen ugyanany- nyi zsákjuk van, mint amennyi volt. Elcsodálkoznak, és nem ér- tik, mindez hogyan történhetett. Elhatározzák, hogy éjjel megis- méltik a zsákok átcipelését, de másnap is mindent ugyanúgy ta- lálnak a raktárjukban. Harmad- nap éjjel azonban összetalálkoznak. Amint meglátják egymást, azonnal megértik, hogy mi törté- nt, hogy mindketten csakis a másikkra tudnak gondolni. Ekkor sírva átölelik egymást. Erre mondja az Ö.való, hogy ott kell felépülnie a Teljesség Városának, azaz Jeruzsálemnek, ahol ilyen emberi értékekre épül a világ.

Legyen ez a történet legfőbb iránymutatónk, mert a zsidó kö- zösség ereje mindig egymásból fa- kad. Ezt kell erősíteni, itt kell megtalálnunk a folyamatos, közös építkezés elemeit.

9 770133 350099 2 5017

Miért indít koporsómentes járatokat az EL AL?

Amikor repülőgépre ülünk, többnyire csak a saját csomagjainkkal törődünk, ám a repülők rakterében egészen más dolgokat is szállítanak: árut, postát, sőt, emberi maradványokat is. A gyakorlat világszerte megszokott, hiszen sokan kíváncsiak, hogy haláluk után szülőföldjükön vagy egy szent helyen temessék el őket.

A zsidó hagyományban különösen nagy érdemnek számít, ha valakit Izrael földjén temetnek el. Éppen ezért az EL AL gépein gyakran szállítanak koporsókat: egyes források szerint a járatok több mint 65 százalékán jelen vannak elhunytak földi maradványai.

Ez a vallásos kohániták számára azonban kifejezetten komoly kihívást jelent. Ugyanis a zsidó vallás jog (halacha) szerint a kohániták – vagyis Áron főpap férfiági leszármazottai – különleges szentséggel bírnak, és szigorú tisztasági törvények vonatkoznak rájuk. Ezek közül a legismertebb, hogy nem tartózkodhatnak halott test közelségében, mert az tisztátalanságot (tumá) jelent számukra (3Mózes 21:1–4).

Ez a tilalom máig érvényben van. A gyakorlatban azt jelenti, hogy egy kohén nem mehet be sírkertbe, nem vehet részt temetésen, és nem tartózkodhat egy halottal egy-azon térben. Kivételnek számítanak a legközelebbi rokonok (szülő, gyermek, testvér, házastárs), akiknek a temetésén a kohén is ott lehet.

Miért probléma ez a repülőgépeken?

Egy utasszállító repülőn, ahol a rakterben koporsó található, a halottból származó tumá vallásjogi szempontból „felszáll” az utastérbe is, hiába van közöttük fizikai válaszfal. Több rabbinikus tekintély ezért úgy véli, hogy egy kohénnek nem szabad olyan járaton utaznia, amelyen emberi maradványokat szállítanak. Más vélemények szerint, különösen kényszerhelyzetben (pl. orvosi kezelés miatt), enyhébb álláspont is elfogadható.

Egy kohén számára ezért javasolt, hogy előre érdeklődjön, lesz-e koporsó a járaton, és ennek alapján döntsön az utazásról. Fontos ugyanakkor, hogy nem kell tartania attól, ha a gép temetők fölött repül át, az ugyanis más halachikus kategóriába tartozik.

Mit tesz az EL AL a probléma kezelésére?

Az izraeli légitársaság évek óta figyel a vallási előírásokra. A rakterek kialakítása olyan, hogy a halacha szerint „különálló szerkezetnek” minősülnek az utastérrel, így elvileg nem lép át a tisztátalanság. Emellett különleges, rabbinikus felügyelet által jóváhagyott módon csomagolják a koporsókat, hogy azok ne *sugározzanak* tumát az utastérbe.

Az egyik legismertebb amerikai rabbi, **Mose Feinstein** azonban még ezekkel a megoldásokkal sem engedélyezte a kohániták számára a koporsót szállító járatok igénybevételét. Az EL AL ezért vállalta, hogy a kohániták kérésére külön koporsómentes járatokat indít, így próbálván egyensúlyt találni a hagyomány és a gyakorlati igények között.

Hogyan néz ki mindez a gyakorlatban?

2024 augusztusától az EL AL kísérleti programot indított: a New York–Tel-Aviv között közlekedő LY2 járat vasárnaptól szerdáig koporsómentes, csütörtökön viszont engedélyezik a koporsók szállítását, hogy a halottak és hozzátartozóik időben megérkezessenek Izraelbe a szombat beállta előtt.

Ezenkívül minden Newarkból, Bostonból és Fort Lauderdale-ből induló járat eleve koporsómentes.

Párhuzamok a mindennapi életből

Érdekes módon hasonló megoldást láthatunk egyes izraeli kórházakban is. Sok helyen a kórháztan és a halottasház különálló épület-részben kap helyet, hogy a kohániták belépessenek a kórházba vizsgálatra, kezelésre vagy beteg hozzátartozó látogatására anélkül, hogy megszegnék a vallási előírásokat.

A halacha még a kohén hozzátartozójának temetésén való részvétel esetében is részletes szabályokat fogalmaz meg. Egyes rabbinikus vélemények szerint a kohén ilyenkor a holttesttel együtt utazhat, mert ez a cárché hamét – a halott tisztelete és szükségleteinek ellátása – kategóriájába tartozik. Más tekintélyek viszont úgy vélik, hogy ha van olyan családtag, aki elkísérheti az elhunytat, akkor a kohénnek nem szabad együtt repülnie a testtel.

Az EL AL koporsómentes járatai tehát jól mutatják, milyen fontos a zsidó hagyományban a halott iránti tisztelet, ugyanakkor mennyire lényeges a kohániták vallási szabályainak betartása is. A megoldás a kompromisszumban keresendő: miközben a halottak Izraelbe szállítása is zavartalan, a kohániták számára is biztosítanak olyan járatokat, amelyeken nyugodt szívvel utazhatnak.

(Forrás: outorah.org, haaretz.com)

Zucker-Kertész Lilla

Egy magát véleményvezérnek vélő véleménye 2.

A demagógia igaz, de nem az igazság! Úgy közli a tényeket, hogy elhallgat fontos dolgokat, ezért az igazságnak állítja be az igazat. Lássunk erre néhány példát.

Mikor, mit, hol ne kérdezzünk

Ömlik ránk az infócunami. Már infomániássá lettünk. Megannyi kérdés válasz nélkül marad. Ezzel kapcsolatban két tanács azoknak, akik nem szeretnék, ha kérdésük válasz nélkül maradna.

Két témában soha ne tegyük fel a „miért” kérdést. Ez az onkológia és a számítógép.

Szlicheszi fordulat

81 éve, hogy felszabadultunk. Azóta minden szlicheszen ott voltam a Kozma utcában. Állítom, ennek a központi szertartásnak soha semmi köze nem volt a holokauszthoz.

Fontos, hogy ezzel a néhány éve történt „átalakítással” sérelmet szenved a hagyomány. Tudniillik ez minden elhunytunk napja. Valamennyihez kilátogatunk a temetőbe. Hogy ki „újított”, ma már nehezen megtalálható.

Anna Frank, a kommunista

A rendszerváltás után nagy divatja volt az átnevezéseknek. Utcákat, tereket kereszteltek újra, mivel azok névadói kommunisták voltak. Lévé, hogy a Hitközségnek nem volt ilyene, az a zsidó iskolájánál érezhette azt, hogy nem maradhat le a többiekől, ezért az Anna Frank Gimnáziumot Scheiberre változtatta... A rabbiképzőt, ahol Scheiber szinte egész életét töltötte – azt nem! Az iskolát, amihez lényegesen kevesebb köze volt – azt igen!

Egy nagy gyász margójára

Ötvenezren mentek el covidban, jelentős részük még az oltások előtt. Úgy haltak meg, hogy nem tudtak elbúcsúzni szeretteiktől. Az egyik riportban egy nővér azt mondta, hogy a legrettenetesebb, amikor este még beszélgetünk velük, reggelre már halottak.

Borzalom!

Több esztendő telt el azóta! Amikor 15-20 ember egy autóbusz-szerencsétlenség következtében meghal, országonként változóan 1-3 napos állami gyász van. Nálunk sem megemlékezés, sem emlékmű, sem nemzeti gyásznap, vagyis semmi sincs!

Csak vita volt, ki milyen oltást kapott, meg lélegeztetőgépek tömege szakszemélyzet nélkül.

Már gyászolni sem tudunk?

Már gyászolni sem tudunk.

Ami a hosszú élettel jár

Olvasgatók szorgalmasan. Egy esemény a réges-régmúltból, amit személyesen átéltem. A témával kapcsolatos találkozáson olyanok adnak elő, akik évtizedekkel később születtek. A beszélgetőtársam megemlíti, hogy dokumentumok, levéltári adatok stb. alapján készítették a kiállítást, a performanszt, a bevezetőt mondó valóban nem túlélőnyelvezeten adja elő gondolatait.

Más. Festői szépségű dunántúli városban a beharangozó szerint nyolc évtizednyi szünet után szombatfogadást tartottak. Biztosan szép volt.

Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy 1958 és 60 között én voltam a rabbi és a kántor abban a városban, s részt vettem a szombatfogadásokon.

Ismerem a szavak hatalmát, a bombasztikus hatás hátterét. De azért az igazságot se szorítsuk háttérbe.

Kardos Péter

Esküvő Miskolcon

Nem mindennapi eseménynek adott helyet a hitközség udvara a közelmúltban. Közösségünk két tagja, **Andrea** és **Attila** úgy döntött, hogy együtt folytatja életét. Már az esküvőt megelőző sábeszkor örömtől zengett az imaház, amikor a hátánt, **Jóhezkiél Mordecháj ben David Jichák hálévít** a Tóra elé hívták. Ének, tánc, cukordobálás. Igazi szimche töltötte meg a falakat. Kedden kicsik és nagyok, rokonok, barátok, kiletagok, kollégák jelentek meg, hogy osztozzanak a fiatalok örömeiben. Rég nem látott ennyi embert az udvar. A szertartást **Markovics Zsolt** főrabbi vezette. Türelemmel, odafigyeléssel, hogy azok is tudják, mi történik, akik még nem voltak ilyen eseményen. A hét áldást családtagok, illetve hitközségünk elnöke, **Deutsch Miklós** és alelnöke, **Grósz Endre** osztották fel egymás között. A pohártörést követően az éneké, a táncé, az öröme lett a főszerep. **Erdős Judit** és **Szaxon Csaba** néhány dallal köszöntötte az ifjú párt, majd egy kis vendéglátásra került sor. Az ünnepi eseményt közös fényképezkedés zárta.

Andi és Attila, mázál tov!

Mazsihisz: Senki nem vonhatja kétségbe egy rabbink magyarságát

A Mi Hazánk nevű parlamenti párt egyik sokat szereplő képviselője magyarázatot követel arra, hogy más felekezetek tábori lelkészeihez hasonlóan miért kapott szót az augusztus 20-i tisztaválaszon **Totha Péter Joel** vezető tábortábori rabbi.

A Mazsihisz először úgy gondolta, nem érdemes szót vesztegetni arra a honatárának nevezett uszítóra, akinek legfőbb politikai teljesítménye az antiszemitizmus. Aki a gyűlölködést tekinti érdemi politikai tevékenységének. Nincs dolgunk továbbá az alelnök ismerethiányával, azzal, hogy posztjából világosan kitűnik: saját vallásának történeti gyökereit sem ismeri.

Ugyanakkor az Országgyűlés *Alaptörvényre* felelkődött, közfinanszírozott képviselőjeként senki nem vetemedhet arra, hogy kétségbe vonja a rabbi magyarságát, megkérdőjelezze hazánk iránti elkötelezettségét. Ezzel a Mi Hazánk alelnökének sikerült újra eszméi elődei nyomába lépnie, akiknek hasonló gondolatai, majd az ezekből fakadó cselekedetei hatszázezer zsidó honfitársunk halálához vezettek.

Bát micva Nagykőrösön

Pinchász sáboszán tartották a nagykőrösi zsinagógában **Chava basz Rachel Reizel** bát micváját.

Chava, a Lauder iskola kiváló tanulója számot adott tudásáról, elmagyarázva azon törvények lényegét, melyek azt taglalják, miként kell a testvérek között úgy elosztani a vagyont, a birtokot, hogy ez később ne szüljön vitákat.

A hitközség új, teljes jogú tagját **dr. Róna Tamás** főrabbi köszöntötte, aki avatóbeszédében felidézte, hogy a zsidó emberekre már születésüktől kezdődően vonatkoznak a törvények, de amikor a vallásunk szerint felnőttkorba lépünk, úgy, mint most Babett, akkor ezek a kötelezettségek már teljeskörűen terhelnek bennünket. Ezt a pillanatot ragadja meg, amikor egy kislányt felavatunk. Felhívta a figyelmét azokra a kötelezettségekre, amelyeket már Sára ősanánkknak is be kellett tartania, és amelyeket azért a zsidó nők magukra nézve kötelezőnek ismernek el. Kiemelve a sáboszi gyertyagyújtást, a barheszsütést, végezetül rabbinikus áldásával bocsátotta felnőtt életébe az ifjú hölgyet.

A hitközség díszes avatóoklevelét **dr. Feldmájér Péter**, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke adta át részére.

A díszteremben rendezett nagyszabású kiduson szülei, **Zsolt** és **Györgyi** látták vendégül a megjelenteket, közöttük **prof. dr. Grósz Andort**, a Mazsihisz elnökét, **Berman Dávidot**, a Szolnoki Zsidó Hitközség elnökét, az ünnepelt testvéreit, tanárait, iskolatársait.

Babett itt köszönte meg szüleinek, nagyszüleinek és mindenkinek, hogy itt vannak vele ezen a fontos napon, külön köszöntve betegségé miatt távol lévő nagymamáját, **Feldmájerné Atlasz Ágnest**.

Zsolt, a kislány édesapja beszélt Babetről, fejlődéséről, és arról, hogy milyen gyorsan változott az elmúlt évben, amióta testvére, **Simon** bár micváját ünnepeltük.

E m l é k o l d a l

„NÉPE LEGHÚSÉGESEBB SZOLGÁLÓJA VOLT”

Scheiber Sándorra emlékeztek Izraelben hűséges tanítványai

Jeruzsálem és Tel-Aviv között, Bét Semes városának közelében, a festői hegyek közötti egyik tisztáson gyűltek össze a közel két évtizede elhunyt tudós tisztelői, hogy egy liget létrehozásával és egy emléktábla felavatásával idézzék fel **Scheiber Sándor** emlékét.

Szeptember 15-én a kora délelőtti órában zászlókat lobogtat a késő nyári szél. Az izraeli, a magyar és a Keren Kajemet Lejiszráél lobogói díszítik a teret, amelyre a tudós főrabbi emlékéhez méltatlanul kevesen jöttek el. Hogy miért? Megtudjuk. Sokan jelezték eljövételüket, de a biztonsági helyzet miatt lemondták részvételüket. (Nem véletlen, hogy némely jeruzsálemi szuvenírbolt kirakataiban tábla olvasható: engedmény a bátor turistáknak...)

A hangulat így is visszaadhatatlan. A zászlók alatt egy leány fuvolán játszik, s miközben a sálomról, a békéről szól a dal, fejünk felett harci repülők húznak el, elnyomva a hangszerből feltörő vékony hangokat. Mialatt játszik, a vendégek sorra elfoglalják helyüket. **Breuer Péter**, a kulturális minisztérium tanácsadója kíséri helyére **dr. Harsányi Lászlót** és **Ács Tamást** (NKÖM), **Szabó Stefániát**, Magyarország izraeli nagykövetségének képviselőjét, a hazulról jött **Schweitzer József** és **Kardos Péter** főabbikat, **Beer Ivánt**, a Holokauszt Emlékbizottság elnökét és **Kertész Péter** Pulitzer-emlékdíjas újságíró, a szervezőbizottság magyarországi rezidensét. Ott voltak a jisuv vezetői és képviselői, kevés fiatal és több idős ember – összességében kevesen...

Az üdvözlő bevezetőből megtudjuk: az Elnökök Erdjét 1950-ben alapították, s a ligetek technikai létrehozása csak télen lehetséges, tekintettel a helyi klímára. Ezúttal is csak néhány csemete elültetésére került sor.

Elsőként **Jechiél Leket**, a KKL igazgatótanácsának elnöke szól. *Keveset tudok a magyar zsidóság történetéről, mivel szabre vagyok. De kezdettől fogva érdekelt, ki lehet az az ember, akinek az emlékét annyian akarják megörökíteni itt, a Szentföldön. Utáneztem, s akkor megtudtam: 1700 publikáció szerzője, 44 könyv írója, aki otthonosan mozgott minden olyan közegben, amit úgy hívunk, zsidó tudomány. Ezenkívül mindenütt ott volt, ahol segítség és vigasztalni kellett. Sem a vézskorszak, sem az azt követő bántások nem tudták megtörni. Boldog vagyok, hogy a hétféteken kirándulók ezrei lámi fogják az emléktáblát s a majdani ligetet, amely emlékét őrzi – mondotta többek között a KKL elnöke.*

Ezután díszoklevelet adtak át **Ilana Navénak**, a liget megálmodójának, és ugyancsak ezt küldték a tudós főrabbi özvegyének is, aki betegsége miatt nem tudott megjelenni.

Schweitzer József és Kertész Péter leplezték le az emléktáblát, amelyet a két minisztériumi küldött megkoszorúzott. Ezt követően Schweitzer József, az egykori tanítvány és pályatárs lépett a mikrofonhoz.

Komor napokat él Izrael, s emiatt súlyosan aggodalmas napokat az egész zsidó nép.

Meg kell érteniünk, ha sokan családjuk aggodalmától vezéreltetve ma fizikailag nem tudnak itt lenni.

Mi, akik itt vagyunk, arra gondolunk elsősorban, hogy e liget névadója, Scheiber Sándor maga is bár a mostani szituációhoz nem hasonlítható, de mégis aggodalmas napokat élt át aggodalmasan, de mégis bátran, éppen a szeretet miatt, amely őt Cionhoz fűzte.

Hosszú éveken át azt mondták róla, hogy a vezetése alatt álló rabbiképző és az őt körülvevő rabbik – tanítványai – a cionizmus titkos fellegrárát építették ki a tanintézetben. Az akkor körülmények között súlyos és veszedelmes vád volt ez, de meg kell mondani, hogy az igazság magvát tartalmazta, csak éppen nem lett volna szabad zsidóknak íranta való féltékenységből és az akkori hatalom iránti opportunizmusból, hangsúlyozom, nem lett volna szabad ilyesmit mondani. Mégis Scheiber állta ezeket, soha nem mondott ki olyan szót vagy gondolatot, amelyet ne vállalt volna.

Nincs egy éve, hogy a Jeruzsálemi Egyetemen, a Zsidó Tudományok Intézetében egy professzor azt mondotta nekem, nem felejtjük el, hogy Scheiber Sándor akkor is elküldte hozzánk héber nyelvű értekezéseit, amikor a ti környékekről más ezt nem merte megtenni. Megértjük azokat, de Scheiber kiemelkedett, és ezt a gesztusát nem feledjük el. Amikor a dunaföldvári rabbiszékbe iktatták, ott rabbiskodott, feladatát ugyanazzal a szent komolysággal

és lelkesedéssel látta el, mintha valamely hatalmas gyülekezet élén állott volna. A kicsiny gyülekezet mégis sok lehetőséget adott számára arra, hogy tudományos érdeklődését kielégítse, és tudományos ambícióinak eleget tegyen. Tanára, bold. nagyatyám, Hoffer Ármin erősítésül és biztatásul mondotta neki ekkor: bakaton chélil u vagador kilá, kicsinyen kezded, de sokra fogod vinni, s ez be is vált. Sem egész életútját, sem azokat a kapcsolatokat, amelyek tanítványaihoz fűzték, nem tudom most végigkísérni, Hadd ragadjak ki belőle egy nagyon megrendítő momentumot.

Ekkor láttuk, háj gávrá rábbá, micsoda nagy ember ő. Láttuk ekkor először. A nyilas rémuralom napjaiban az emlékezetes Vadász u. 29. számú védett házban találtunk menedéket. Ott volt családjával együtt, s voltunk ott többen szeminaristák. Ő behozott magával jegyzeteket, s emlékszem, a zsidó liturgiátörténet köréből tartott órákat. Odakuporodtunk köréje a nyomorúságos pincében, s úgy adott elő, mintha a legelegánsabb előadóteremben ülne. A próféta biztató szavaira emlékeztetett a jelenet: Suvo levicáron ásziré hátikvá, térjete vissza az erősséghez, Ti, a reménynek foglyai.

Elfeledkeztünk a helyről, a körülményekről, a lehetséges iszonyatról, felemelt bennünket a tudomány világába. Sokat beszélhetnénk arról mi, akik közel álltunk hozzá, hogy milyen lelki erő és nagyság lakozott benne.

Tanított, kutatott, írt, látszólag úgy élt, mint egy elegáns professzor, közben vállalta és vitte e súlyos veszedelmek lehetőségeivel járó feladatot.

Ez volt a micvát ászé seházomán görámá, a történelmi idők következtében megkívánt parancsa a segítségnek, amelyet ő teljesített.

Zsidó öntudata és lelkiismerete parancsolta ezt meg neki.

A segítség nagy micváját teljesítette.

Szerette zsidó testvéreit, a maga zsidóságát, és természetesen akkor ki nem mondva, de szerette azt a földet, amelynek talaján a szeretet és a szolidaritás eszményei sarjadtak.

Kimondatlanul is átélte – úgy hiszem – a zsoldárt: kirácu avadehá... mert szolgálid szeretik ennek a földnek minden kövét, s még porán is megindul a lelkük.

Most az erdőben megörökítésre talál Scheiber Sándor neve és emléke. Nem templomban vagyunk, és nem szakrális célból idézzük, ezért talán lehet egy szentírástudoományi szövegolvasatot elmondanunk.

A suvo levicáron kifejezést, amely állt reá, mert Izrael ő mindég bicáronnak, erős várának érezte, s most, hogy neve visszatért az erdőbe, talán emlékeztethetünk a bicáron egy feltételezett szövegvariációjára, amely így szól: vesuvu lehá Cion ásziré hátikvá, bizony visszatérnek Cionba, akik a reménynek foglyai voltak.

Scheiber Sándor sokszor volt a remény foglya, hogy vajon megláthatja-e a megújuló Ciont.

Egyszer, s élete alkonyán, ez megadatott neki.

Útja valóságos diadalút volt.

De ez már az alkony utolsó óráiban történt.

Mégis, boldoggá tette őt, noha mint visszatérte után nekem telefonon elmondotta, el sem tudta képzelni, hogy valaki olyan fáradt lehet, mint amilyen fáradt ő az utolsó napon és éjszakán volt.

Mégis boldog volt, mert megadatott neki levicáron, hogy Izrael erősségébe, Cionba elmehetett. Vesovo lehá Cion, most visszatért ide, Cionba, nevével és nevében, aki lélekben innen soha el nem távolodott.

Jimháu háf kol ácé jáál: mind e liget fáit örömmel köszöntik őt.

Menuháto kávod: tisztelet, dicsőség övezi síri lakhelyét a pesti temető rabbiparcellájában.

Zichro báruch: emlékezete áldott a róla elnevezett ligetben, mind a Szentföldön, amelyet annyira szeretett – hangoztatta a főrabbi, s még számos olyan momentumról szólt, melyek Scheiber Sándor életének és emberségének egy-egy állomását jelentették. Az ivritül és magyarul elhangzó beszédet gyakran szakította meg taps.

Ádám Ráchel (Kol Jiszráél) felolvasta Kardos Péter főrabbinak az Új Életben megjelent, a tudós főrabbi születésének 90. évfordulójára írt méltatását.

Facsemeték elültetésével végződött az ünnepség.

(2003)

SZILÁGYI GYÖRGY

Mr. Herschermann

„Ki az, akitől az erős nők elgyöngülnek? Clark Gable. Ki az, akitől a gyöngye nők erőre kapnak? Clark Gable.”
(Mario Soldati, 1945)

Haló porában sem szorul rá *Szabolcsi Lajos* író, újságíró, a hajdan volt népszerű zsidó hetilap, az Egyenlőség szerkesztője, hogy akár egyetlen pillanatra is kétségbe vonjam a lapjában megjelent írások hitelességét. Az *Egyenlőség* mindenkor a magyar zsidóság elkötelezett, autentikus fóruma volt. Szabolcsi Lajos 1915-ben, nagy híré elődje, *Szabolcsi Miksa* halála után került a lap élére, és minden tekintetben méltónak bizonyult édesapja szellemi örökségére. Számomra az *Egyenlőség* ma is iránytű a két világháború között élő magyar zsidóság múltjának megismeréséhez. Az 1928-ban megjelent *Magyar Zsidó Lexikon* terjedelmes szócikkben méltatja apa és fia munkásságát. Hozzáférhető, érdemes elolvasni.

Mindezt bevezetőnek szántam egy ma is meglepő hír közreadásához, amely 1936-ban látott napvilágot az Egyenlőségben. Hitelességéhez Szabolcsi Lajos példaértékű tisztessége, korrektsége szolgál „aranyfedezetül”. Persze főleg a korombeli hölgyek merítkeznek meg a nosztalgia hullámaiban, bár nem hinném, hogy újfent „erőre kapnak”, amikor értesülnek a meglehetősen elkésett információról:

„Ohióban egy filmújság pályázatot hirdetett filmsztárok édesanyjainak fényképeire. A díjat Clark Gable édesanyjának a képe nyerte el. Az ő szép szemében találta meg a zsűri a művész kifejező tekintetét. A pályázat azt is kiderítette, hogy Clark Gable igazi neve: Herschermann Izidor. Az édesanyja ma is a lengyelországi Minszkben él. Onnan küldte be a pályázatra a fényképét.”

Fellapoztam „a világ első filmlexikonját, a Magyar Filmlexikont”, melyet gyermekkoromban adtak ki. Előre tudtam, hogy fölöslegesen kutakodom. Clark Gable híres filmjei, valamint karrierjének állomásai egyaránt szerepelnek benne, családi körülményeiről azonban csupán egyetlen mondat olvasható: *„Ohió államban levő kisvárosban, apja kisebb földbérleten tevékenykedett.”* Önként adódik két kérdés. Hogy hívták a papát, és mit tevékenykedett a földbérleten, melyen – szerény agrárismereteim szerint – ásó és kapa nélkül is sok mindent lehet tevékenykedni? Egyáltalán: honnan érkezett Ohióba, és a mama miért maradt Minszkben? Eszem ágában sincs vájkálni a valaha világhírű amerikai filmsztár családi múltjában. Nekem is van annyi eszem, mint az első magyar Filmlexikon szerkesztőinek...

Külön érdekessége a történetnek, hogy *Nádas Sándor*, az avatott tollú zsidó újságíró és lapszerkesztő, akinek még időben sikerült kivándorolnia Amerikába, az Egyenlőség nyomán közölte a hírt saját lapjában, a *Pesti Futárban*. A kör bezárult. Az egykor rendkívül népszerű két hetilap mellé, közel hatvanéves késéssel, most az *Új Élet* is felzárkózhat.

Csupán egy személyes megjegyzésem maradt hátra. Ha történetesen az utolsó békeévben, 1938-ban, megkérdezett valakit a rendőr: ki a legszebb férfi a világon, az illető rizikó nélkül, emelt fővel kijelenthette: *Herschermann Izidor!*

(2003)

Púrimi csemege

A gabe megfeledezett róla, hogy az egyik jesivabóhernek péntek esté-re ingyenvacsorát szerezzen valamelyik hitközségi tagnál. Ezt látva, maga a fiatalember veszi a kezébe a dolgot. Odalép a zsugori Zweighornhoz, és kéri:

– Ha meghív engem vacsorára, olyat mondok magának, ami biztosan többet ér száz guldennél!

Zweighorn erősen habozik. De az ajánlat igen-igen csábító. Meghívja a bóhert.

Amikor vége a vacsorának, majd kifúrja az oldalát a kíváncsiság: – Nu?

– Kétszáz gulden! – mondja a bóher. – Garantálom, hogy az többet ér magának, mint száz gulden.

*

Az egyik amerikai kisvárosban Lady Holloway estélyt ad lánya 17. születésnapján. Csakhogy a sok meghívott leányhoz kevés a táncpartner. A ladynek jó ötlete támad. Odatelefonál a garnizon parancsnokának, és kéri, küldjön át néhány tisztet az estélyükre. De – teszi hozzá – zsidó semmi esetre se legyen köztük!

Este megérkezik egy csapat egyenruhás, stramm néger az ajtó elé, közlik: megérkeztek.

– Ez csak tévedés lehet – hebegi a lady.

– Asszonyom, az ki van zárva – mondja az egyik fekete tiszt. – Rosenzweig őrnagy sohasem téved!

*

Adolf von Sonnenenthal, a nemesi rangot nyert bécsi zsidó színész a III. Richárd zárójelenetében kétségbeesetten deklamálja: – „Egy lovat, egy lovat, egy országot egy lóért!”

A kakasülőről egy hang hallatszik: – Mi az? Zsidónak nem lenne elég egy számár?

Mire Sonnenenthal: – Milyen igaz! No, akkor jöjjön le!

*

Zsinagóga. A rabbi az újdonsült bár micvához így szól:

– Eddig az volt a szokás, hogy mindegyikőtöket megajándékozzuk Mózes öt könyvével. De elhatároztuk, hogy mostantól kezdve esernyőt kaptok. Akkor remény van rá, hogy azt valamikor kinyitjátok.

*

A rabbi a szószéken: – Kedves hittestvéreim! Mielőtt elkezdeném a prédikáciomat, szeretnék valami érdekeset mondani nektek.

(2003)

Ünnepi istentisztelet a nagykőrösi zsinagóga 100 éves évfordulóján

A Duna-Tisza közí Hírlap 1925. évi 36. számában arról adott hírt, hogy „Az új kőrösi zsidó templomot csütörtök délelőtti avatták föl mintegy ezer főnyi helybeli és vidéki meghívott közönség jelenlétében. Az avatás után a Cifrakeretben 150 terítés díszbéd volt.”

Most a zsinagógai naptár szerint pontosan 100 évvel később, 5785. elul hó 7-én ünnepelte meg a nagykőrösi hitközség és az egész város a jelentős középület 100. születésnapját.

A gyönyörűen felújított harmóniumot **Tóka Ágoston**, a Dohány utcai zsinagóga orgonaművésze szólaltatta meg, és ennek hangjai mellett kérte **Feldmájer Máté**, a hitközség vezetőségi tagja a zsinagógát zsúfolásig megtöltő közönséget, hogy állva fogadják szent tekerceinket, amelyeket **prof. dr. Róna Tamás**, a Mazsihisz Rabbistületének elnöke vezetésével **Zala Jenő**, a hitközség doyenje, **Berman Dávid**, a szolnoki és **Feldmájer Sándor**, a nagykőrösi hitközség elnöke, **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke és **dr. Feldmájer Péter**, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke hozott be és helyezett el a frigyszekrényben.

Ezt követően külön üdvözlötték **Földi László** országgyűlési képviselőt, **dr. Körtvélyesi Attila** polgármestert, **Szabó Gábor** református vezető lelkipásztort, **Rácz Pétert**, a Református Egyház főgondnokát, **Ritter Nándornét**, a kiskunhalasi hitközség elnökét és **Agárdi-Nyárai Andreát**, az Élet Menete Alapítvány igazgatóját.

Dr. Körtvélyesi Attila polgármester beszédében azt mondta:

Ennek a háznak üzenete van. Azt üzeni, hogy az összefogás képes átvezetni történelmi viharokat.

Azt üzeni, hogy egy közösség annyira erős, amennyire képes újraépíteni azt, amit elveszített – és megőrizni azt, ami érték.

Nem a falak tartják össze a közösséget – a közösség tartja össze a falakat.

És ha ez a közösség képes volt száz évvel ezelőtt újra felépíteni ezt a zsinagógát, akkor képes ma is újra megerősíteni a hidakat egymás felé. Ebben hiszek, ez polgármesteri munkám origója, és én ebben leszek partnere minden cselekvő szándéknak. A jelenben is. A jövőben is.

Szabó Gábor református lelkész meghatározó szavakkal követte meg a zsidóságot:

Tisztelt Ünneplők! Alkalmasnak találom ezt az ünnepet arra, hogy a sebeket gyógyítandó, ne csak fontos gesztusokat tegyünk a holokauszt utáni megmaradt és Nagykőröst továbbra is otthonának tekintő zsidóság felé – többek között részünkről ilyen volt a zsidó temető rész tulajdonába adása –, hanem mondjuk ki nemcsak azt, hogy ennek a tragédiának az elkövetői oldalán mi is részei voltunk, hanem azt is, hogy ezért bocsánatot kérünk. Az őszinte bocsánatkérés az nemcsak egy gesztus, nemcsak lelkiismereti vigaszt, hanem, és ezt hiszem: keresztényi mivoltunkból fakadó őszinte bűnbánat is. Megkövetem, hát a nagykőrösi zsidóságot, az Örökkévaló bocsásón meg nekünk.

Prof. dr. Róna Tamás, a zsinagóga rabbija tanításában kiemelte többek között a közösség életében fontos szerepet játszó személyeket is:

Ebben a 100 évben szolgált itt Efraim Veclev, az első ismert rabbi, aki részt vett a hitközség 1794-es alapításában, Krakauer Salamon, aki az első magyar nyelvű prédikációt tartotta itt, Ungár Ákivá, a közösség első hivatalos rabbija, Schüch Armin főrabbi, aki Nagykőrösen is

Dr. Grósz Andor beviszi a tórát a zsinagógába

tanított és tanítványokat nevelt. Kötődött a közösséghez Scheiber Sándor, a 20. század legmeghatározóbb neológ rabbija, és ugyanígy kötődött a közösséghez Raj Tamás és Schöner Alfréd főrabbi is.

Ők mind azok voltak, akik nemcsak vallási kérdésekben, hanem a közösség egész szellemi életében is irányt mutattak. Említsük meg az előimádkozókat: Kaufmann Dávidot és Löwy Józsefet, akiknek hangja szombatról szombatra betöltötték a falakat, és akiknek dallamai még ma is visszahangoznak bennünk. És ne feledjük a sok-sok hívót, akikre az egész közösség épül – családapát és édesanyát, gyermeket és nagyszülőt –, akik odaadó szeretetükkel és hitükkel fenntartották a közösséget.

Ezt követően **dr. Feldmájer Péter**, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke lépett a szószékre:

Ünneplő gyülekezet!

A zsidó emberek az egész világon osztják azt a meggyőződést, hogy a sok évezredes láncolatlan keresztül összeköti őket a távoli rokonság azokkal az emberekkel, akik ott voltak a kinyilatkoztatáskor a hegy lábánál, ahonnan lejött tanítónk, Mózes, és lehozta magával a kőtáblákat a reájuk véselt parancsolatokkal és rajtuk keresztül Jákob – más néven Izrael – fiaival, akik maroknyian voltak, amikor Ábrahám dédunokáiként lementek Egyiptomba, és ahonnan 400 évnyi rabszolgaság után kiszabadította őket az Örökkévaló, hogy elinduljanak a szabadság, az Ígéret Földje felé.

A Tóra, Mózes V. könyvének 6. fejezet 6. verse azt mondja:

„És gyakoroljad ezekben a te fiaidat, és szólj ezekről, mikor a te házában ülsz, vagy mikor úton jársz, és mikor lefekszel, és mikor felkelsz.”

Az ókori népek közül már csak a zsidóság maradt fent, és mindannyi-

an hisszük, hogy ennek az iszonyúan hosszú láncnak egy láncszemei vagyunk valahol középpont, melynek kezdete az idő homályába vész, mögöttünk nemzedékek százai vannak, s hiszünk abban, hogy legalább ugyanennyi nemzedék fog követni bennünket a kiválasztott nép tagjaiként.

Ugyanígy hitek ebben az eleink is, azok a nagykőrösiek, akik a 18. század végén messzi földről itt letek hazára. Először csak mint a város megtűrt lakosai, később szegény, megvetett polgárai, még később megbecsült tagjai, tanácsnokai.

Először megalakították a Chevra Kadisát, a Szent Egyletet, amely a temetésekkel foglalkozott.

Azt, hogy milyen – az akkori viszonyokhoz képest – baráti közegbe kerültek, mi sem jellemzi jobban, mint hogy egy helyi kisnemes megengedte nekik, hogy a telkén zsinagógát építsenek, amelyet 1818-ban nyitottak meg, és ahol először hangzott el magyar nyelvű zsinagógai beszéd.

Senki nem számíthatott arra, hogy majd száz évvel később egy súlyos természeti csapás, a nagy kecskeméti földrendés összedönti az imaházat, és évekkel később a háború, a forradalmak és az állami antiszemitizmus kora teszi szinte lehetetlenné az új zsinagóga felépítését.

Mégis a nagykőrösi zsidó közösség, Neu Gyula elnök vezetésével, újból összegyűjtötte a szükséges pénzt. Ragaszkodásukat talán az is mutatja városunkhoz, hogy nem távoli, budapesti vagy éppen külföldi híres mérnököket, építőmestereket kértek fel az épület megtervezésére és felépítésére, hanem két tősgyökeres, nem zsidó nagykőrösit, Molnár Lajos mérnököt és Szarvas Györgyöt, aki városunk sok épületét építette.

Eleink is hitek abban, hogy az ősi láncolat részei, és jöhet baj, jöhet tragédia, de a láncot nem szabad megszakadni hagyni – és igazuk volt!

Igazuk volt, mert bár a közösség majd 90%-át meggyilkolták a holokauszt idején, és a többi vallási csoporthoz hasonlóan a nagykőrösi zsidók istenhűt is megpróbálták szétzúzni, mégis fennmaradt a közösség.

Az a lánc, melynek tagjaiként itt állunk, a holokauszt második nemzedékeként, melynek szüleit és nagyszüleit túlnyomórészt elpusztították, annak is köszönheti, hogy továbbadhatta a hagyományokat a gyermekeik, az unokáik részére, hogy ez az épület megmaradt, itt állt, és otthont adott az imáknak, a könyveknek, a tudásnak, a hagyományoknak.

Köszönet ezért eleinknek, akik megépítették ezt a zsinagógát, köszönet nagyszüleinknek, szüleinknek, akik megőrizték ezt, és mindenkinek, aki nemzedékiunkból segített, hogy ma itt állhassunk.

Büszkék vagyunk arra, ami páratlan, hogy egy ilyen zsinagóga, amely megbújjik egy kis városban, és méretében is kicsi a magyarországi nagy, csodás zsinagógákhoz képest, milyen tagokat tudott a falai között.

Hallottuk már azokat a nagyszerű embereket, akik itt működtek, de az is csak az Örökkévaló kivételes kegyelme lehet, hogy ez a zsinagóga adott két elnököt is a magyarországi zsidóságnak, a Mazsihisznek, akik az egész magyarországi zsidóságot vezették.

Nagy öröm számomra, hogy itt ül utódom velünk, prof. dr. Grósz Andor, aki méltón tölti be az elnöki tisztséget.

Most a teljesen felújított külsejű zsinagógánk születésnapját ünnepeljük Nagykőrös városával, polgáraitval és kedves vendégeinkkel együtt.

Mindannyian azt kívánjuk, hogy legyenek itt olyanok, akik megérik a zsinagóga 150. vagy éppen 200. születésnapját, hiszen nem láthatunk a jövőbe.

Azt azonban biztosan tudom, hogy akik most bejöttek előttünk az ifjúsá-

gi csoportunkból, a lányok, itt lesznek a 150 éves születésnapon, s hiszem, hogy lesz olyan, aki a 200.-on is.

Hiszen mindannyian emlékszünk zsinagógánk tagjára, Koper bácsira, aki 102. születésnapját itt tudta ünnepelni velünk.

Köszönöm mindenkinek, aki itt van és együtt ünnepel velünk, és köszönöm mindenkinek, aki az elmúlt évtizedekben hozzájárult anyagilag ahhoz, hogy sikerült megővünk ezt az épületet a pusztulástól.

Köszönöm az Egyháziügyi Államtitkárságnak, a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítványnak és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének azt, hogy az elmúlt évtizedekben anyagilag is támogatták a folyamatos felújításokat és karbantartásokat.

Köszönöm azoknak, akik munkájukat kiválóan végezték, a HUN-BAU Kft.-nek, akik a díszterem tervezését és kialakítását végezték, a Timborfa Kft.-nek, akik az új ablakokat gyártották, a Gál Glass Kft.-nek, akik az új üvegeket készítették, a Generál Centrál Kft.-nek, akik ezen a nyáron elkészítették az épület szigetelését és külső vakolását, Szabari József festőmesternek, akinek a belső festés és a padok megújítása köszönhető, valamint Csala Ildikó restaurátornak, aki a tóraszekrények külső díszait és a Tízparancsolat aranyozásait készítette.

És köszönöm azoknak a munkatársaimnak, akik nélkül a mai nap nem jöhetett volna létre, Balogh-Nagy Nikolettnek, Gombainé Holi Dórának, Juhász Erikának, Róna Ivettnek.

Kívánom, adjon erőt a Jóteremtő mindannyiunknak, hogy soha ne szakadjon meg Nagykőrösen az évezredes láncolat!

A beszédek közötti imákat **Dési Tamás** főkantor recitálta, és az ő énekével, a Szól a kakas már dallamával zárult a felemelő esemény.

MEGHÍVÓ

A BUDAPESTI ZSIDÓ HITKÖZSÉG
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

AZ ELHURCOLT, MÁRTÍRHALÁLT HALT HITTESTVÉREINK EMLÉKÉRE TARTANDÓ
MEGEMLEKEZÉSRE,

melyet 2025. szeptember 21-én (vasárnap) 10.00 órai kezdettel
a Központi Zsidó Temetőben rendezünk meg
(Budapest X. kerület, Kozma u. 6.)

Beszédet mond:

Mester Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség elnöke
Kardos Péter főrabbi
A sófiart **Dr. Verő Tamás** főrabbi fűjja meg
A kántori teendőket **Zucker Immanuel** főkantor látja el

Közreműködik:

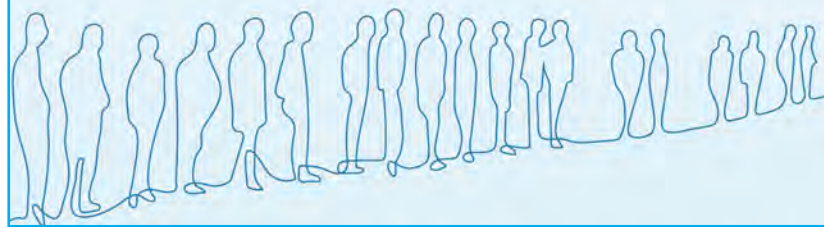
Orbán Izák, a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola 10. osztályos diákja
Scheiber Gimisek Salom kórusa Klein Judit énekesnő karvezetésével

A központi megemlékezés után a munkaszolgálatosok emlékművénél mondjuk el a gyászimákat
A férfiak számára a temető területén kipa, vagy egyéb fejfedő viselése szükséges

Dr. Kunos Péter
Dr. Kunos Péter
BZSH ügyvezető
igazgató

Mester Tamás
Mester Tamás
BZSH elnök

Radnóti Zoltán
Radnóti Zoltán
főrabbi
a BZSH Rabbiságának igazgatója

Nem hajlunk meg többé

A világ mindig is jobban szerette a gyenge, alázatos, bocsánatkérő – vagy halott – zsidókat.

Gyászol minket, amikor lemészárolnak. Gyertyákat gyújt értünk a múzeumokban. Krokodilkönnyeket hullat a holokausz emléknapiján. De abban a pillanatban, amikor felkelünk, szerveződünk, visszavágunk – az empátia megvetéssé dermed.

A zsidó a gettóban „tragédia”.

A zsidó puskával a kezében „fenyegetés”.

Max Nordau – a 19. század egyik legelszántabb cionista elméje – több mint száz évvel ezelőtt világosan látta ezt.

Egy olyan világban, amely csodálta az erőt, a fegyelmet és a nemzeti büszkeséget, arra szólította fel a zsidókat, hogy vessék le az örök áldozat szerepét, és váljanak újfajta emberré: erős testében, egyértelmű identitásában, határozott önvédelmében. Megalkotta az „izmos zsidóság” kifejezést, és kijelentette: „Megújítjuk népünk testét, hogy képesek legyünk megújítani a szellemünket.”

Nem a testépítésről beszélt. A méltóságról beszélt. A szuverenitásról. Arról, hogy soha nem kell engedélyt kérni a világtól a létezésünkhöz.

Egy másik Nordau-sor még erősebben üt: „Az emancipált zsidó már nem zsidó, de még nem is goj.”

Ez a sor végigvág a modern diaszpórán. Oly sok testvérünk és nővérünk még mindig „vágják a szerezetre” egy olyan világtól, amely soha nem fogja azt őszintén felajánlani. Összekeverik az erkölcsi pózolás a szolidaritással. Meghajolnak, magyarázkodnak, bocsánatot kérnek Izraelért, a cionizmusért, a saját feltételeink szerinti létezéshez való jogunkért.

De Izrael már más utat választott. Olyat, amely nem a világ kegyelmére, hanem a zsidó felelősségre épül. Kétezer év árulásából megtanultuk, hogy nem bízhatunk a nemzetek jó-

ságában. A túlélésünkhöz semmi képpen.

Nincs szükségünk a védelmükre, jóváhagyásukra, engedélyükre.

Soha többé nem leszünk magatehetetlenek. Soha többé nem osonunk csendben. Ezt a leckét vérrrel írták minden pogrommal, minden száműzetéssel, minden árulással, amit olyan emberek követtek el, akik civilizáltak vallották magukat – amíg már nem voltak azok.

Az izraeli zsidó ezt már tudja. A zsidó, aki szolgált, aki harcol, aki épít, aki gyászolja a halottait és védi az élőket – a csontjaiban érzi ezt az igazságot.

De a diaszpóra még csak felzárkózik.

Túl sokan ragaszkodnak még ahhoz a tévhithez, hogy ha elég kedvesek, elég engedelmesek, elég progresszívek lennének, akkor megkímélnének a gyűlölettől. Spoiler: nem fognak. Az antiszemita nem az értékeid ellenére gyűlöl – azért gyűlöl, mert zsidó vagy.

Az igazság egyszerű: az erős zsidó irritálja a világot, mert feltárja a kép-mutatását.

Többé már nem vagyunk áldozatok. Nem vagyunk mások büntudatának kabalái. Nem vagyunk azok a képlékeny kis emberek, akik olyan szépen beleillenek a narratíváikba.

És soha többé nem is leszünk azok.

Tehát minden zsidónak, aki még mindig a világ megértésére vár: álljatok le.

Ők nem akarnak megérteni titeket...

Meg akarnak szelídíteni titeket.

Omlós ereklyévé akarnak formálni benneteket – nem pedig élő nemzet-té.

Nordau megértette, hogy mi következik. Megadta nekünk a zsidó megújulás tervét. Nem az asszimiláción keresztül. Nem az áldozattá váláson keresztül. Hanem az erő, az egység és a nemzeti büszkeség révén.

Nem azok vagyunk, amilyennek ők akarnak minket látni. Azok vagyunk, aminek lennünk kell – magunkért, a jövőnkért.

Álljatok fel. A lehajtott fej korszaka lejárt.

Vajda Tamás

Izrael nem arra tervezték, hogy megnyerje ezt a háborút

Nem azért, mert katonailag alulmarad, hanem mert szándékosan megoldhatatlanná tett helyzetbe került. Október 7-én a civilek lemészárlásával és több száz tús elrablásával a Hamász olyan háborút robbantott ki, amelynek nincs elviselhető kimenetele. Izrael nem csupán meglepték – csapdába ejtették.

Meg kell értenünk: a Hamász nem a győzelemre tör, hanem Izrael vesztére. Nem érdekli, ha Gáza lángokban áll, amíg Izrael vérzik. Ez egy eszkatologikus stratégia: elveszíteni mindent, feltéve, hogy a másik veled együtt bukik. Stratégiája a bevonásra, az érzelmekre, a nyugati lelkiismeret manipulálására épül. Hatalma nem katonai, hanem dramaturgiai. És a legborzalmasabb igazság talán ez: a Hamász jobban megértette a Nyugatot, mint sok izraeli stratégia. Valódi frontja a nyugati közvélemény, nem az IDF.

A túsok fogva tartásával megakadályozza a békét. A világ legsűrűbben lakott területén civilek közé rejtőzve, megakadályozza a háborút. A Hamász találta fel a csapda geometriáját: Izrael egy olyan háborúba van zárva, ahol minden győzelem vereség. Ebben az aszimmetrikus és posztmodern konfliktusban nem a valóság számít, hanem a valóság hasonmása.

Ez a csapda nem működhetne a nyugati demokráciák akaratlan együttműködése nélkül. Azzal, hogy nem a túsokat fogva tartókra gyakorolnak nyomást, hanem azokra, akik megpróbálják megmenteni őket, legitimálják a zsarolást. A palesztin állam feltétel nélküli elismerésével a terrorista stratégiát politikai tőkévé alakítják.

Legyen egyértelmű: a tűzszünet és az összes tús szabadon bocsátása csak délibáb. Nyugati projekció. A Hamász nem akarja a konfliktus végét; azt akarja, hogy a konfliktus elhúzódjon, a túsok a föld alatt rohadjanak, a szenvedés folytatódjon. A túsok trófeák, befolyásoló eszközök. Gázára irányuló reflektorfények, amelyek életben tartják a háborút. Nem fogják mindet visszaengedni – hiszen éppen ezért rabolták el őket.

Így csak egy alternatíva marad, és az szörnyű:

Vagy Izrael kitart, talán évekig, és megszállja Gázát az utolsó alagútig, számtalan halál, diplomáciai csőd árán, és a siker bizonyossága nélkül.

Vagy visszavonul, csendben elfogadva, hogy egy új október 7. már szárbá szökkent.

Már nem a győzelemről van szó, hanem a vereség (vagy az optimisták szerint a fél győzelem) formájának kiválasztásáról. Egyesek Clausewitz logikájával érvelnek, hogy a megkezdett háborút végig kell vívni, különben még rosszabb alakban tér vissza. Mások úgy vélik, hogy a nem teljes győzelem jobb, mint a bekövetkező katasztrófa.

Ismétlem: a letragikusabb tény az, hogy a Hamász stratégiája bevált. És azért válik be, mert mi hagyjuk, hogy beváljon. A Hamász megértette: egy képek által uralt világban a terrorizmus kifizetődő – feltéve, hogy jól vitték színre.

Emmanuel Ruimy francia közíró X-en tett bejegyzését nem azért tesszük közzé, mert mindenben egyetértünk vele. De nagyon pontosan írja le a Hamász propagandagyőzelmét Izrael felett és annak okait. Egyetlen tényezőt azonban figyelmen kívül hagyott, és ez az Izrael belülről aláaknázó, az Izrael-ellenes médiával szövetséget kötő kormányellenes baloldal és a mélyállam, ami még inkább megnehezíti a zsidó állam helyzetét. Az sem igaz, hogy a nyugati demokráciák „akaratlanul” működnek együtt a Hamásszal.

Ugyanakkor ez még nem egy lezárt játszma. A zsidó nép mindig képes volt az alkalmazkodásra, és végül felülkerekedett ellenségein. Bár a nyugati fősodratú média valóban olyan, mint ahogyan Ruimy leírta, de a Nyugat korántsem monolit. Az iszlamizációnak behódoló nyugati politikusok részben a saját elégedetlen lakosságuk, részben Trump elnök folyamatos nyomása alatt állnak. Bármikor elindulhatnak olyan tektonikus mozgások, amelyek alapvetően Izrael helyzetét is – reméljük – kedvezően befolyásolják.

„Mi, magyar zsidó emberek”

Rosszkedvűen fogtam az íráshoz. Rosszkedvűen, mert 286 magát zsidónak nevező értelmiségi tanúságot tett arról, mennyire nem érti Izrael háborúját a Hamász ellen, és hogy mennyire az önmutoztatás, az erényfitogatás, az akolmeleg keresése vezérli őket.

„A palesztinok és zsidók közös emberiségéért” petícióról van szó, amit a Szombat is közölt, és amiből országos hír lett: lám, lám, jelentős számú magyar zsidó sem ért egyet a gonosz Netanjahuval és népirtó háborújával! A Népszava mindjárt egy palesztinpárti tüntetésen készült, klasszikus vérvádat idéző fotóval illusztrálta a petícióról beszámoló cikkét: egy feltartott véres kézzel a palesztin zászló előtt.

„Mi, magyar zsidó emberek, e levél aláírói, szolidaritásunkat fejezzük ki az izraeli-palesztin konfliktus minden érintettjével: az október 7-i támadás zsidó áldozataival és a Gázában ártatlanul elhunyt palesztin áldozatokkal éppúgy, mint a jelenleg is szenvedő zsidó túsokkal és gázai lakosokkal” – kezdődik a petíció, és ez a felütés már mutatja is a megfogalmazók és az aláírók vakságát: nem vesznek tudomást egy „érintetttről”, a Hamászról, amely kiobbantotta a konfliktust, és most is túsokat tart fogva. Arról a Hamászról, amely rég befejezhette volna a háborút, ha elengedi a túsokat, leteszi a fegyvert, és vezetői a felajánlott lehetőséggel élve elhagyják Gázát. De az ő felelősségükről és arról, hogy miért is folytatják a harcot – Izrael elpusztításáért –, a széplelkűek által fogalmazott és aláírt szöveg egy betűt sem tartalmaz.

Aztán folytatják az ellenfél megjelölésével:

„a jelenlegi izraeli kormány és a magyarországi közbeszédben meghatározó hangú hazai zsidó szervezetek, véleményformálók egyoldalú, szélsőséges megnyilvánulásai nem képviselik a véleményünket.” Tehát aki mást gondol, mint ők – például a demokratikusan megválasztott izraeli kormány –, az egyoldalú és szélsőséges. Erre még visszatérünk.

„Aggódva figyeljük, hogy Magyarországon betiltják a tűzszünetért és békéért kiálló tüntetéseket.” Nem ezeket tiltották be, hanem a nyugaton mindennapos, „szolidaritásnak” álcázott terroristamentegető, Izrael-ellenes, antiszemita tüntetéseket.

„Hogy semmibe veszik a legnagyobb nemzetközi jogvédő szervezetek szakmai véleményét.” A Nemzetközi Vöröskeresztre gondolnak talán, amelynek képviselői paroláztak az elmaszkolt terroristákkal, de kísérletet sem tettek a túsok meglátogatására? Az UNRWA-ra, amelynek létesítményeiben fogva tartottak túsokat, és amelynek sok tagja részt vett az október 7-i támadásban vagy aktívan segítette a Hamászt? Az Amnesty Internationalra, amely kritikátlanul megismétli a Hamász népirtásra és kiéhezetésre vonatkozó, sokszor megcáfolt vádjait? Nyilván erre gondoltak, hiszen ezt írták: „Látjuk a gázai százazereket, akik hónapok brutális pusztítása után már egy tudatos kiéhezetestől is szenvednek.” Bravó, közel 300 „magyar zsidó értelmiségi” egy Izrael megsemmisítésére törő terrorcsoport sokszor megcáfolt vádját visszhangozza!

„A mindenkori izraeli kormány cselekedeteit kritizálni nem egyenlő az antiszemitizmussal – hanem demokratikus érték és érdek. Megkülönböztetett aggodalommal figyeljük, ahogy a hazai véleményformálók az Izrael-kritikát és az antiszemitizmust összemossák, és ezzel (akár a szándékuk ellenére) hozzájárulnak az antiszemitizmus növekedéséhez.” Mondják azok, akik népirtással vádolják Izrael. Ez most demokratikus érték és érdek, vagy hozzájárulás az antiszemitizmus növekedéséhez?!

„Felszólalunk a békéért, az igazságosságért, az izraeliek és palesztinok emberi jogaiért. Egy olyan hazai közbeszédért, amelyben nem a szélsőségek, hanem az árnyalt viták, a szolidaritás és az emberség kapnak hangot. Arra kérjük zsidó és nem zsidó magyar honfitársainkat: ha hisznek abban, hogy minden élet egyformán értékes, csatlakozzanak aláírásukkal ehhez a levélhez. Mutassuk meg együtt, hogy Magyarországon még mindig van helye a szolidaritásnak és az emberségnek!”

A terrorista és áldozata élete „egyformán értékes” ...

És aki mindezek után nem ért egyet velük, az nemcsak egyoldalú és szélsőséges, hanem a szolidaritás és az emberség is hiányzik belőle. És ők hiányolják az „árnyalt vitákat”, miközben eleve diszkvalifikálják a vitapartnert!

Talán meglepi az erényfitogtató széplelkeket, de mi, cionista, Izrael-párti magyar zsidók is békét akarunk. Csak azon van vita köztünk, hogy mik ennek a feltételei. A Hamász hatalomban hagyása csak egy újabb október 7-ének ágyazna meg. A „palesztinok” emberi jogaival pedig van egy aprócska probléma: mind Júdeában és Szamáriában (széplelkelknek Ciszjordánia), mind Gázában a relatív többség a Hamászra szavazna, és több mint 94%-ukat büszkeséggel töltötte el október 7-e. 87%-uk szerint a Hamász nem követett el atrocitásokat zsidó nőkkel és gyerekekkel szemben. 56%-uk szerint a Hamász kerül ki győztesen a háborúból. Gázában 60%-uk, Júdeában és Szamáriában több mint 80%-uk ellenzi a túsok szabadon engedését és a Hamász lefegyverzését.

Annnyi önrendelkezés illeti meg őket, mint a náciakat 1945. május 9-e után!

Sebes Gábor

Lenne egy kérdésem a magamutogatóan moralizáló magyarországi hittestvéreimhez:

Miért sietsz szervdonor lenni ott, ahol a kannibálok grilleznek?

KÖBÁNYAI JÁNOS

Népiirtottból népiirtó

A nyárban, ama „hosszú-forróban” a posztok gyakorisága is csökken: a lap- és könyvcsinálók, s nemkülönben a szerzők és olvasók vakációznak, s erőt gyűjtenek az őszelel kezdődő kulturális szezonra.

Igy történt ez normálisabb időkben.

Azonban itt és most nagyon nem ilyen időket élünk.

Szinte a „mindennapi élet” összes frontján egzisztenciális problémákkal küszködünk – a saját kis terünkben is, a globális hatalmi és kulturális átrendeződések háborúinak egyre növekvő árnyékában. Persze akad azért elegendő strandhomok, ahová bedughatjuk a fejünket – de sajna ezt egyre kevésbé tehetjük meg.

Állandó témánk nem e hasábokon, hanem az *ún.* „felületen” a 2023. október 7-én indult, a Közel-Keletet lángba, pusztulásba lobbantó háború fejleményei. Egy kis földdarabon – Gázában – folyó események földülták az egész világot. Akár kétezer éve, most is itt, „e tájon” csúcsosodik ki a világ hatalmi rendszereinek egymásnak feszülése, hogy valami egész más történelmi és geográfiai gerincen rendeződjön újjá. S ismét, akár az ókori, most pedig a legújabb kori Izrael zavarja ezt az átalakulást.

S megtörtént ugyanaz, ami szintén ama kétezer évvel ezelőtti apokalipszisben, amikor a zsidók „istengyilkosság” előítéletes hírébe keveredtek, noha a vallást és a Messiás fogalmát nemcsak ők találták ki, de ők is írták meg a történetét s tartották ama vallást, amelyet a Biblia összegzett.

Épp az elmúlt napokban a nép, amely ellen elkövettek az emberiség legnagyobb *népiirtását*, most *népiirtóként* tűnik fel szerte a világon. Nem másért, mert nem szép szóval és vallási igékkel, imádságokkal (ilyen tömegei is vannak – tegyük hozzá: sajnos), hanem fegyverrel próbálják eliminálni a rájuk fegyverrel támadókat, s fegyverrel próbálják visszaszerezni a tőlük túszul ejtett ártatlan nép-társaikat. (Ki a felelős a gázai éhínségért? És az ártatlan áldozatokért? Aki túszokat ejt s semmi áron nem ad vissza, még a *Pax Americana* letéteményesének sem, avagy aki szeretné minél kisebb áldozattal – noha e kísérletben már közel ezer izraeli katona áldozta az életét – hazahozni őket élve vagy halva?) De kit érdekel a felelősség? Ha – ilyen nagyarányú győzelmet fegyveres erő aligha érhet el – a befektetett áldozatokért cserébe a népiirtottból népiirtó válhat? Jól jön az egy későbbi, Trianon-igazságú felosztásnál.

S persze megvannak a magunk túlélési problémái is. A *Múlt és Jövő*, e szintizta irodalomnak, zsidó történelemnek és tudománynak szentelt folyóirat és könyvkiadó is ezeken a globális és helyi politikai hullámtaréjokon himbálózva szeretne túlélni, s nem elsüllyedni. Többek között azért is, hogy ezt a zavaros átmeneti korszakot megörökítse tanúként, mielőtt végleg alászállna az archívumok Atlantisz szigetére.

Itt szeretnénk megköszönni a minapi segélyfelhívásunkra (https://multesjovo.hu/en/kultur_cikk/elni-tulelni/) beérkező, közel negyedmillió forintot kitevő adományokat. Kérjük, hogy folytassátok, s minél számosabb potenciális segítőhöz küldjétek el segélykérő felhívásunkat. (Az első adományt New Jerseyből adták fel.) S az adományoknál is hasznosabb, ha úgy segítetek, hogy nagyobb mennyiségben vesztek könyvet tőlünk. Akkor két légy egy csapásra alapon találkozok a segítés és a zsidó kultúra termékeinek jó kezekebe kerülése.

A Múlt és Jövő Közössége

Megalázás: kitiltották az izraeli zászlókat Auschwitzból

Félbe kellett szakítani egy megemlékező felvonulást az egykori auschwitzi haláltábor területén, miután lengyel rendőrök arra kényszerítették az izraeli katonai delegáció tagjait, hogy tegyék el a ceremóniához használt állami lobogójukat – írja a Jerusalem Post nyomán a *hirado.hu*.

A példátlan és egyben megalázó antiszemita incidens az „Egyenruhás tanúságtevők” nevű program résztvevőivel történt, akik annak a 180 fős, ka-

A kép illusztráció

Fotó: Getty Images

tonákból és biztonsági tisztekből álló kontingensnek a tagjai, amely minden évben elutazik a leghírhedtebb náci haláltábor területére, hogy megemlékezzen a holokauszt áldozatairól. A botrány épp akkor történt, amikor a delegáció elkezdte a szokásos bevonulást a táborba, amelynek élén rendszerint az izraeli állami lobogót viszik.

A főbejáratnál, az „Arbeit macht frei” felirat alatt egy lengyel rendőrtiszt megállította a menetet, majd követelte az izraeli lobogó eltávolítását.

Az izraeli katonák próbáltak egyezsége jutni, ez azonban nem sikerült, végül a ceremónia szervezéséhez használt járműben helyezték el a zászlókat. A csoport csendben, alakzatban állta végig a jelenetet. A delegáció egyik névtelenséget kérő tagja szerint minden évben zászlókkal az élen vonultak be eddig, korábban pedig még csak hasonló incidensre sem volt példa.

Soha nem állították meg a felvonulást menet közben. Sem az erdőben, sem Treblinkában, Varsóban vagy Majdanekben. Mindig zászlóval vonult be a delegáció – mondta. Ikonikus fotók vannak egyenruhás tisztekről zászlókkal Birkenauban.

Úgy gondoljuk, hogy ez az antiszemitizmus és a történelmi narratíva átformálására tett kísérlet keverékéből fakad – tette hozzá. Azt is mondta, az eset megráztá a csoport tagjait, mivel *fel kellett adniuk egy régóta fennálló hagyományt*.

Zsidó családot dobott ki az autójából egy bécsi Uber-sofőr

Az újabb incidens illeszkedik az antiszemitizmus egyre erősödő európai tendenciájába, írja a TEV.

A Bécsi Zsidó Hitközség (IKG) antiszemitizmust monitorizáló központja közölte, hogy nemrégiben egy zsidó családot erőszakkal kiutasítottak egy Uber taxiból, miután a sofőr megtudta, hogy néhány utas Izraelből származik.

A beszámoló szerint egy zsidó házaspár 10 és 13 éves gyermekeivel, valamint egy 75 éves nővel rendelt autót, hogy egy születésnapra tartsanak, ám az út során a sofőr értesült arról, hogy az utasok közül néhányan izraeliek.

A sofőr állítólag szóban kezdte bántalmazni az utasokat, mondván, nem akar „gyermekgyilkosokat” a kocsijában. Az IKG szerint ezután félreállt az út szélére, és kényszerítette a családot, hogy szálljanak ki.

A járdán is folytatódó sértések végül tettelegességgé fajultak. **Oskar Deutsch**, az IKG elnöke X-bejegyzésében elmondta, hogy a sofőr meglökte az apát, és azzal fenyegette, hogy megüti.

Még a gyerekek sírása sem volt elég neki – jegyezte meg Deutsch.

Az IKG közölte, hogy támogatást nyújtott a családnak, és segítette nekik feljelentést tenni. A bécsi rendőrség a Jerusalem Post megkeresésére nem reagált.

Az Uber vizsgálja az ügyet, hogy intézkedhessen, és kapcsolatban áll az IKG-val, valamint a helyi hatóságokkal. A cég a Jerusalem Postnak azt nyilatkozta: *Az áldozatok mellett állunk, és a leghatározottabban elítéljük ezt a szörnyű támadást. Vállalatunknál nincs helye az erőszaknak vagy a diszkriminációnak, és minden ilyen bejelentést rendkívül komolyan veszünk. Azonnal kivizsgálunk minden esetet, és intézkedünk, ami magában foglalhatja az érintett fél kitiltását is az Uber platformjáról.*

A Rabbik Európai Konferenciájának elnöke, **Pinchas Goldschmidt** főrabbi az X-en felszólította a hatóságokat, hogy tegyenek *határozott lépéseket* a gyűlölet ellen.

Izrael ausztriai nagykövete, **David Roet** szintén reagált az esetre a közösségi médiában, hangsúlyozva, hogy az ilyen események egyre inkább rutinná váltak Ausztriában és egész Európában.

Bár ez a viselkedés nem képviseli Ausztria teljes lakosságát, elviselhetetlen valóságot jelent. A bécsi nagykövetség együttműködik az osztrák hatóságokkal – a szövetségi, a helyi és a nemzetközi szervezetek szintjén egyaránt –, hogy világossá tegye: a gyűlöletet és az antiszemitizmust nem szabad normalizálni és könnyősen elfogadni – írta Roet, aki elmondta az is, hogy rengeteg támogatást kapnak politikai és társadalmi szinten, beleértve bizonyos jogszabályi változásokat is október 7. után.

Az osztrák vezetők kiemelik, mennyire fontosnak tartják az izraeli turisták és látogatók fogadását. Hangsúlyozzák történelmi és erkölcsi kötelességüket az antiszemitizmus elleni harcban és a zsidó közösség védelmében, de még sok a teendő.

Az IKG szerint az eset csak egy volt a sok közül, amelyeket az elmúlt hetekben regisztráltak Ausztriában, és amelyekben zsidókat érte diszkrimináció, mert ruházatuk, nyelvhasználatuk (héber vagy jiddis) vagy Izraelből való érkezésük alapján azonosíthatók voltak.

Deutsch felidézett olyan eseteket is, amikor egy salzburgi mozi nem akart levetíteni egy filmet a város zsidó életéről, vagy amikor izraeli vendégeket dobta ki egy étteremből.

Olyan helyzet alakult ki többek között Ausztriában is, hogy a zsidókkal szembeni sértegetéseket és diszkriminációt apró vétségként bagatellizálják, majd gyakran utólag legitimálják. Hová vezet ez? Elképesztő,

hogy a fenyegetések miatt a zsidóknak állandóan azon kell gondolkodniuk, hogy elrejtsek-e szimbólumait, ne beszéljenek anyanyelvükön, vagy egyes régiókat teljesen kerüljenek – írta Deutsch.

Ha nem születnek határozott intézkedések a politikusok és a jogállam

réséről, valamint a civil társadalom, az utcán tiltakozó aktivisták, a közösségi médiában megszólalók, a szerkesztőségekben, a kulturális életben dolgozók, a tanárok és a társadalom más tagjai részéről, akkor hamarosan nem marad hely a zsidók számára Európában – jegyezte meg

Antiszemita vandalizmus: meggyalázták a lyoni holokauszt-emlékművet

Lyon holokauszt-emlékművét „Free Gaza” felirattal gyalázták meg – közölték a városi tisztviselők. A feliratot az emlékmű táblájára karcolták. Előtte már számos antiszemita incidens és bűncselekmény történt Franciaországban, különösen a Hamász 2023. októberi támadása és pogromja óta.

„A lyoni holokauszt-emlékmű megrongálása elfogadhatatlan cselekedet. Elítélem, és teljes szolidaritásomat fejezem ki az emlékegyesületekkel, a túlélőkkel és leszármazottaikkal” – jelentette ki **Gregory Doucet** polgármester az AFP hírügynökségnek.

„A tetteseket fel fogják kutatni és bíróság elé állítják. Lyon határozottan fellép a gyűlölet, az antiszemitizmus és a rasszizmus ellen” – ígérte Doucet.

Az emlékművet idén januárban, az auschwitzi-birkenauai tábor felszabadításának 80. évfordulója alkalmából állították fel. „Az a tény, hogy ezt a feliratot egy holokauszt-emlékműre írták, egyértelműen antiszemita cselekménynek minősül” – nyilatkozta az AFP hírügynökségnek egy városházi tisztviselő.

„De amikor **Charles Kushner**, az Egyesült Államok franciaországi nagykövete aggodalmát fejezte ki a növekvő antiszemitizmus miatt, bírálata érte, amiért beavatkozott a francia belügyekbe” – írta **Gideon Szaár** izraeli külügyminiszter az X-en. „Franciaországnak fel kell ébrednie!” – tette hozzá.

Franciaországban él a világ egyik legnagyobb zsidó közössége Izrael és az Egyesült Államok után. A belügyminisztérium szerint 2025 első hat hónapjában közel 700 antiszemita cselekményt jelentettek.

SL/Euronews

A Cipóknél akcióztak palesztinpárti aktivisták

A Kidma Facebook-oldala osztotta meg az izraeli Mako hírportál cikkét, amely arról számol be, hogy palesztinpárti aktivisták akcióztak Budapesten a *Cipők a Duna-parton* holokauszt-emlékműnél, adta hírül a Kibic.

A cikk szerint az aktivisták palesztin zászlót és cipőket helyeztek el a Duna partján az emlékmű alatt, majd kis papírhajókat tettek a vízre. Az akcióra a Budapest with Bar elnevezésű izraeli turisztikai vállalkozás egyik idegenvezetője figyelt fel, majd jelentették az izraeli nagykövetségnek. A Mako szerint az esetet a helyi hatóságok vizsgálják.

A turisztikai vállalkozás vezetője, **Bár Krausz** Facebook-bejegyzésében arról ír, hogy az akciót külföldi turisták hajtották végre. A Mako azonban megosztott egy TikTok-videót, amelyen **Komáromy (G Ras) Gergely** aktivista és zenész a Cipők a Duna-parton holokauszt-emlékműnél elmondja, azért mentek ki oda pont aznap, hogy szolidaritásukat fejezzék ki a gázai és palesztin gyerekekkel és emberekkel a Gázai övezet blokádját megtörni szándékozó flottilla indulásának napján.

Tényleg hülyeség Trump terve a gázai kérdés megoldására?

Mint a pestis, úgy terjed napjaink közel-keleti betegsége, a nem létező palesztin állam elismerése: civilizált, demokratikus országok egész sora dönt úgy, hogy elismeri. De miért is baj ez? Hiszen ezek az országok meg vannak győződve arról, hogy ezzel komoly lépést tesznek a közel-keleti béke megteremtése felé, hiszen kihúzzák a talajt a palesztin terrorizmus, főként a Hamász lába alól, mert nyilvánvalóan a palesztinok azonnal jobb belátásra térnek, kiközösítik a terrorizmust, és békés, civilizált eszközökkel harcolnak a palesztin állam *de jure* létrejötte után és alapján annak de facto megteremtéséért.

Ez a gyönyörű álom azonban csak álom marad, vagy még inkább rém-álommá változik. És ennek nem az az oka, hogy a zsidók makacsul elutasítják egy palesztin állam létrejöttét. Már csak azért sem, mert az elismerést bejelentő országok egyetlen szót sem szólnak lényegi kérdésekről: milyen területen jön létre ez az állam, milyen népessége lesz, és végül, de nem utolsósorban, ki gyakorolja a palesztin állam területén a főhatalmat. Bocsnát, ez utóbbi kérdésben van némi előrelépés: egyetértenek abban, hogy a Hamász, a terrorista Hamász nem lehet a palesztin állam kormányzatának része. És az utóbbi idők egyik legpozitívabb fejleménye, hogy egy konferencia záróközleményében ezt a kitélt az arab államok is magukévá tették.

Sajnos azonban látnunk kell, hogy a palesztin nép ezzel nem ért egyet. Bármennyire politikailag inkorrekt is illet mondani, de a palesztinok döntő többsége támogatja a Hamászt, és támogatja, vagy legalábbis elfogadja a terrorizmust mint a palesztin állam megteremtésének egyetlen eszközt.

És ez önmagában lehetetlenné teszi egy palesztin állam megteremtését.

De vannak más akadályok is, amelyek függetlenek a fenti helyzet megítélésétől.

Az első kérdés, amely logikusan felmerül: hol is van ez a palesztin állam? Erről eddig nem sok szó esett. Némi jóindulattal fel kellett tételeznünk, hogy az elismerők az első oszlói megállapodásban foglaltak alapján Ciszjordánia és a Gázai övezet területét gondolják a palesztin állam létrehozásakor annak rendelkezésére bocsátani.

Most tekintsünk el attól az apróságtól, hogy Izrael számára ez elfo-

gadhatatlan, és nyilvánvalóan képes a megakadályozására, de vessünk egy pillantást ezekre a területekre.

A Gázai övezetre sok szót nem kell vesztegetni. De függetlenül a jelenlegi helyzetétől, felmerül a kérdés: képes-e 325 km² eltartani 2 millió vagy annál több lakost? Nyilvánvalóan nem. De akkor mi lesz a többivel? És mennyi a többi?

Ciszjordániában egy hajszállal jobb a helyzet. Nincs háború. És van egy Palesztin Nemzeti Hatóság, amely elméletben – hangsúlyozzuk: elméletben – képes lenne a közigazgatás megszervezésére és gyakorlására. De látjuk, hogy nem képes. Csak az izraeli támogatásból és segélyekből képes fenntartani magát. Úgy ahogy. De ha egy állam létrehozására kerülne sor, figyelembe kell venni azt, hogy az oszlói megállapodás óta sok minden megváltozott. Pl. akkor nem voltak izraeli telepek Ciszjordániában. Most viszont vannak. Nem is kevés. Természetesen lehet vitatkozni azon, hogy ezek jogszerűen jöttek-e létre. Ismerjük el: nem igazán. De ettől a tény tény marad. Az elismerők vajon komolyan gondolják, hogy ezeket fel lehet számolni? Ugye nem.

Végül, de nem utolsósorban ahhoz, hogy a palesztin közigazgatás legitim legyen, választásokat kellene tartani. A választásokon pedig a Hamász fog győzni. Ciszjordániában is és Gázában is.

Az elismerésnek ugyan formális feltétele, hogy a Hamász ne kerülhessen pozícióba sem Gázában, sem Ciszjordániában. Arról pedig nem szól a fáma, hogy ezt miként lehet elérni. Valószínűleg sehogy (hacsak Netanjahu pacifikálási terve nem jár sikerrel, ami paradox módon erősíthetné az elismerőket elhatározásuk megvalósításában).

A következő nehéz kérdés: képes-e akár a Palesztin Nemzeti Hatóság, akár a majdan a helyére lépő kormányzat működtetni a palesztin államot? Az eddigi tapasztalatok nem biztatóak. És miből? Ugye azt egy palesztin állam esetén nem várhatjuk, hogy folytatódjon az eddigi izraeli támogatás, amelyből ezek a területek jelenleg élnek. Akkor miből? Segélyből? Az elismerők hajlandóak erre? Vagy azért ezt a feladatot a gazdag arab államokra bíznák? Amelyek igen aktívak, amikor hangerősen kijelentéseket kell tenni, de nem mutatnak még megközelítő aktivitást sem, amikor pénzügyi támogatásról van szó.

És végül, de nem utolsósorban, sőt elsősorban: miként biztosítható, hogy a majdan létrejövő palesztin állam lemondjon alapvető palesztin követelésekről, mint például a menekültek visszatérése, Jeruzsálem fővárosnak tekintése, és főleg hogy elszánja magát Izrael elismerésére és biztonságának garantálására.

Izrael maga is komoly akadályokat gördít ennek a megoldásnak a megtalálása elé. Még ha el is ismerjük, hogy a kétállami megoldás és ezzel a palesztin állam megteremtése érthető módon elfogadhatatlan Izrael számára, azt is ki kell mondanunk, hogy Izrael eddig még semmilyen más megoldást nem ajánlott. Minden javaslatra nemet mond, de semmilyen saját javaslattal nem áll elő. Ennek nemcsak politikailag vannak komoly, Izraelre nézve negatív következményei, de tárgyalási taktikának is nagyon gyenge. Izraelnek elő kellene állnia valamilyen javaslattal, még ha az ugyanolyan irreális is, mint a kétoldalú kétállami megoldás, mert ebben az esetben két, egymással szemben álló koncepció ütközne, amiről elvileg lehet tárgyalni. És Izrael legalább nem lenne azzal vádolható, hogy számára semmi sem jó, de nem áll elő ellenjavaslattal, ami minimum idegesíti, de egyre inkább

el is idegeníti tőle még a szövetségeseit is.

Mindebből logikusan következik, hogy oda kellene figyelni arra, amit Einstein mond: „Az örültség nem más, mint ugyanazt tenni újra és újra, és közben azt várni, hogy az eredmény más legyen.” Azaz minimum el kellene gondolkodni azon, hogy milyen más megoldás lehetne lehetséges. Bármint gondolunk is Donald Trumpról, el kell ismerni, képes „out of the box” gondolkodni – azaz vadonatúj, merész, vagy ha úgy tetszik, excentrikus ötleteket kitalálni –, és ötleteit habozás nélkül nyilvánosságra is hozni. Ilyen ötlet volt a „gázai Riviéra”, amit persze a hagyományos gondolkodás nem tudott befogadni. Izrael nem igazán kapaszkodott fel erre a vonatra – bár langyosan támogatta. Rosszul tette. Ez lehetett volna – lehetne – egy olyan fogódzkodó, kiindulási pont, ahonnan megkísérelhetnénk megvalósítani Arkhimédész gondolatát: „*Adjatok egy fix pontot, és kimozdítom helyéből a világot.*”

Ennek a kiindulópontnak a továbbfejlesztésével eljuthatunk egy olyan sémához, amely új távlatokat nyit Gáza – és Izrael – számára. Igen, a gondolat merész, és sok mindenben nem illik bele az általános gondolkodásba. De talán éppen ez az előnye. Lássuk tehát kicsit részletebben.

A kiindulópont, hogy egyrészt a Gázai övezet jelenlegi méreteivel képtelen ellátni mintegy kétmillió embert. Következésképpen a jelenlegi népesség egy nagyobb részének máshol kell otthont találnia. Második kiindulópont, hogy a gázai (és a többi) palesztinokat senki sem akarja befogadni. Legkevésbé az arab államok. Pedig lenne helyük és pénzük is rá. De nem. Ezt el kell fogadnunk. A harmadik pont, hogy a gázai lakosságot a lehető legkevesebb kényszer alkalmazásával kell rávenni a távozásra. Igen: a lehető legkevesebb kényszerrel. Azaz kényszer nélkül nem megy. De a kényszernek az erő alkalmazása csak a végső, kivételes formája lehet. Az is egyfajta kényszer, ha nem teremtik újra az élet lehetőségét a Gázai övezetben – viszont felmutatnak egy alternatívát. Amelyben az érintettek sokkal jobb körülmények között élhetnek és dolgozhatnak.

Ezt a lehetőséget, a trumpi Riviéra ötletét továbbgondolva úgy látjuk megvalósíthatónak, ha a Sinai félszigetnek a Gázai övezetbe csatlakozó részén egy jól körülhatárolt enklávét hoznak létre, amely Egyiptom területén fekszik ugyan, de – számításba véve, hogy Egyiptomnak esze ágában sincs palesztin menekülteket befogadni – mégsem száz százalékgig Egyiptom része. Azaz ki kellene bérelni 99 évre Egyiptomtól egy 1,5-ezer négyzetkilométeres területet, amelyet akár egy fallal is körbevehetnének, és gondosan őrzik, hogy a Hamász vagy más terroristák biztosan ne tudjanak behatolni. Ezt egy nemzetközi erő biztosítaná a fal körül, egy külön részen – akár egy másik, párhuzamos fal és a „határfal” közötti „senki földjén”, izraeli katonákkal.

Ezen a területen – alapvetően izraeli technológiával és arab/EU-s pénzen – egy virágzó gazdaságot lehetne létrehozni. Innen származhatna a munkaerő egyrészt az enklávé felépítésére, másrészt a „gázai Riviéra” megvalósítására.

A koncepció utópisztikusnak tűnhet – a jelenlegi körülmények között az is, de számos előnye lenne:

1. Végre Izraelnek is lenne tárgyalási platformja. Ráadásul a kétállami megoldás egy több évtizedes elképzelés (lásd Einstein), ez viszont egy előremutató koncepció.

2. Lehetőséget kínálna a gázai lakosság megélhetési gondjainak megoldására.

3. Tésztelné az arab országokat és az EU-t – valamint magát Donald Trumpot –, komolyan gondolják-e, hogy segítenek a palesztin lakosság – főleg Gázában – jövőjének biztosításában.

4. Középtávon akár mintá is lehetne a ciszjordániai területek jövőjére nézve.

5. Hosszabb távon alapul szolgálhatna egy konföderáció kialakításához, amelynek részei lennének Izrael, Gáza és Ciszjordánia. Néhány funkció (védelem, pénzügyek, külfügyek) alapján központi – izraeli – feladat maradna, részben megosztva:

például a rendfenntartásból a közösi rendőrség működtetése a konföderáció alanyainak feladata lenne; gazdasági, kulturális, kapcsolatok stb. az alanyok is létesíthetnének. Sok más feladat a konföderáció alanyainak hatáskörébe kerülne.

A ma (még) utópisztikusnak tűnő elképzelések a mai világban gyorsan reálisá válhatnak. A jelenlegi helyzet Izrael számára számos veszélyt rejt magában, amelyeket csak akkor lehet kezelni, ha elmozdul az eddigi, minden megoldást tagadó, de semmilyen megoldást nem kínáló pozíciójából. Kockázata pedig nincs.

Dr. Gyarmati István főigazgató, Fejlődésért és Demokratikus Átalakulásért Alapítvány

„...Mert jön az álom sok bajlódással...” (Koh. 5/2)

Egyik nap a máramaroszigeti Ávigdor ben Benjamin Polák rabbi így szólt híveihez: Az életet Istentől kaptuk, ezért az életet becsülni kell. Fogadjuk el, szeressük sorsunkat akkor is, ha jobbat érdemelnénk! A kabbala szerint aki Jismáel rabbiával álmodik, azt baj éri! Jismáel egyike volt a tíz vértanúnak! Együtt végezték ki Simon ben Gámliellel, a jeruzsálemi legfelső bíróság fejével és még nyolc másik rabbi, miután a nagy zsidó felkelést leverte a római hatalom.

Azért mondtam – folytatta a rabbi –, mert éjjel rabbi Jismáéllal, a főpappal álmodtam... Ki tudja, miért álmodtam vele, és mi vár rám ezek után. Álmomban Jismáel rabbi kezében rézserpenyő volt, amibe parazsat vett az oltárról, és az előírás szerint két marok füstölőszert hintett rá. Felment a frigszerkény kamrája elé, várt amíg a füst betöltötte a helyiséget, és kimondta Isten titkos nevét. Ekkor égi hang szólt: „Áldj meg, Jismáel fiam!” Jismáel meg sem rezzen, elmondta az előírt könyörgést: „Legyen a Te akaratod, Istenem, hogy irgalmad úrrá legyen haragodon, kegyelmed erőt vegyen indulatodon! Légy könyörületes, megértő és megbocsátó népeddel!” Csak ezután válaszolt az égi hangra: „Mennyei Atyám, Te tudod! Minden nap száz áldással méltatom szent Neved! De ma, az év legféltetesebb napján tudasd velem, miért személtél ki parancsod teljesítésére?” Erre újból szólt az égi hang: „Jismáel! Jismáel! Én, az Örökkévaló, téled várok áldást, igazolására annak, hogy elfogadod küldetésed és végzeted, bármi legyen is az.”

Tudjátok meg – folytatta a szigeti rabbi –, Smuel Hákátán rabbi megjövendölte: nagy bajok következnek a világra, a nép öldöklés és fosztogatás áldozatává lesz. Simon és Jismáel rabbit kínhálálra ítélték a rómaiak! Amikor a tíz rabbira kimondták a halálos ítéletet, Simon rabbi mondta: „Lelkem odaad-nám, hogy tudjam, miért ér ily méltatlan halál!” Jismáel magyarulatba kezdett: „...a Hozzám közel állók által megszenteltem és az egész nép előtt megdicsőítettem... (III.M. 10/3) Más az avatottak megtérése Isten szemében! Volt bíró előtted, akit csak azért ért büntető csapás, mert valaki kérdéssel fordult hozzá, ő pedig kérte, hogy várjon! Ezzel megszegte a parancsot: Ne várakoztasd a rászoruló, mert az kínzásnak számít. És az a bíró kínok között halt meg...”

Ezután rabbi Jismáel, akitől Isten áldást kért, megidézte Szodiélt, az égi titkok angyalát, és kérte, tudja meg, mi szörnyű végzetük valódi oka. Szodiél leborult Isten színe elé: „Ilyen sors jár azoknak, kik a gyalázkodó római ellenségtől védtek szent Neved és Tanodat?”

Isten az égi szférák hangján válaszolt: „Ha egy ember közületek bemutat áldozatot az Örökkévalónak... (III.M. 1/2) Tíz rabbi az áldozat, nehogy a világ visszatérjen a káosz állapotába!” (Brachot 7a és Szota 48 alapján)

Az élet, a sors kiismerhetetlen – fejezte be magyarázatát Ávigdor ben Benjamin Polák rabbi. – Ki tudhatja, mikor válik áldozattá valaki, hogy megmentsen a világot a káosz állapotától!

És akkor szívéhez kapott, és holtan esett össze!

Ki tudhatja? Ha mindez száz évvel később történik, a máramaroszigeti Ávigdor ben Benjamin Polák élete és misztikus halála elhárította volna a zsidókról a holokauszt végzetét. Fakadjon áldás áldozatos élete emlékéből!

Szerdóc J. Ervin főrabbi

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz,

díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdent.hu és www.mini-implantatum.hu

Eladósorba került könyveit, lemezeit reális áron, készpénzért megvásárolom. Telefonszám: 0630/305-8523.

Megbízható, szorgalmas fiatal nő vagyok. Munkát keresek Bp.-en adatrögzítés, digitálisítás, titkárság területén. Érettségivel, számítógépes gyakorlattal rendelkezem. 06-70-7293-253.

NAPTÁR

Szeptember 19., péntek	Elul 26.	Gyertyagyújtás: 6.30
Szeptember 20., szombat	Elul 27.	Szombat kimenetele: 7.32
Szeptember 22., hétfő	Elul 29.	Erev rajs hásóno
Szeptember 23., kedd	Tisri 1.	Rajs hásóno 1.
Szeptember 24., szerda	Tisri 2.	Rajs hásóno 2.
Szeptember 25., csütörtök	Tisri 3.	Gedáljá böjt
Szeptember 26., péntek	Tisri 4.	Gyertyagyújtás: 6.15
Szeptember 27., szombat	Tisri 5.	Szombat kimenetele: 7.17

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy: Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537, +36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

A NŐ, AKI MAGÁNAK AKARTA INDIÁT

Szunyogh Szabolcs: Máglya Indiában

Szunyogh Szabolcs – újságíró, író és rádiós – nem pusztán dokumentálja a magyar-zsidó-indiai festőművész, Amrita Sher-Gil életútját: átéli kettős kötődését és lírai érzékenységgel tárja fel belső feszültségét ennek az európai művészeti tradíciókon nevelkedett, és ezzel együtt

India iránt szenvedélyesen elkötelezett léleknek. Amrita már egészen fiatal korában hangsúlyosan foglalkozott munkáiban a nők helyzetével a művészetben és a tudományban, így jól illeszkedik a regény szerzőjének munkásságába a története, mert Magyarországon kevéssé ismert festő lévén, méltó bemutatást követelt.

Amrita Sher-Gil 1913-ban született Budapesten; apja, Umrao Singh Sher-Gil pandzsábi szikh arisztokrata, anyja, Gottesmann Mária Antónia művelt magyar zsidó családból származott. Ez a kelet–nyugati kettősség formálta művészetét és világlátását. Bár a család katolikus volt, nem tartotta a vallási szokásokat, ami tovább árnyalta Amrita identitását. Gyermekkorát Budapesten és Simlában töltötte. Budapesten pezsgő avantgárd környezet vette körül, nagybátyja, Baktay Ervin indológus buzdította rajzolásra. Tizenhat évesen Párizsba került tanulni, a Grande Chaumière és az École des Beaux-Arts növendékeként találkozott Cézanne, Gauguin és Modigliani művészetével.

A párizsi „diadal” időszaka nemcsak művészi fejlődést, hanem személyes sikert is hozott számára. Szunyogh érzékelten mutatja be ezt az időszakot:

„– Hogyan is érezhetné valaki egy forma gyönyörűségét, egy szín finomságát vagy egy vonal ritmusát úgy, ha csak a szemével látja, és nem ízeleli meg?”

Amrita 1932-ben festette meg kivételes érzékenységgű *Young Girls* című képét, amellyel nemcsak a híres Salon des Artistes Français aranyérmét szerezte meg, hanem ő lett a Grand Salon legfiatalabb és egyedüli ázsiai tagja is. Ez a sikertörténet nem pusztán statisztikai adat: egy fiatal nő diadala volt a művészeti elit világában, valamint magabiztosságának, tehetségének és kulturális ketősségének kinyilatkoztatása.

Indiába visszaérkezve vált művésze igazán sorsszerűvé. 1934 után festészetét nem csupán vizuális élmény jellemezte, hanem társadalmi elkötelezettség is. Ezt az átalakulást Szunyogh nagyon találóan ragadta meg a regényben:

„– Csak Indiában tudok festeni. Máshol nem vagyok természetes, nincs kellő önbizalmam. Európa Picassóé, Matisse-é, Braque-é – India csak az enyém.”

Amritának a magánélete sem volt mentes a nem szokványos pillanatoktól. Egan Viktorral, az unokatestvérével még gyermekeikből ismerték egymást: „velünk nőttek a kapcsolatok, egymás világát ismertük jól.” Annak ellenére, hogy szülei elleneztek kapcsolatukat, Amrita kifejezetten ragaszkodott ahhoz, hogy

jegyeseik legyenek. Egyik levelében ezt írta:

„...egyszerűen megkérdeztem: *Miért ne mennénk össze?*”

„...mert én csak egy diák vagyok.”

„Amikor befejezed a tanulmányaidat, akkor meg lehet esküdni.”

1938 júniusában Magyarországra

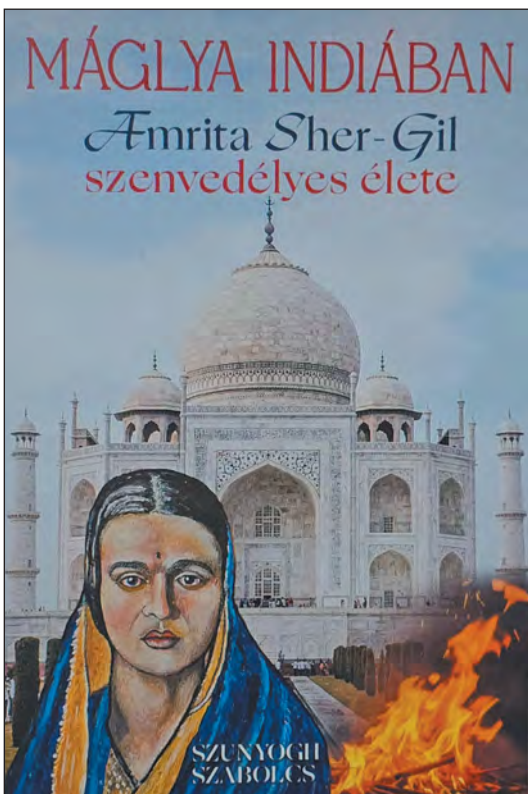
A házasság sem volt hagyományos: Viktor elfogadta Amrita szabadságát, még azt is, hogy esetenként más férfiakkal is kapcsolatot tart fenn. 1939-ben visszatértek Indiába, majd 1941-ben Lahorba költöztek, ahol Amrita újult erővel festett, többek közt Viktor portréját is. Lahorban azonban feszültségek és személyes válságok is kísérték mindennapjaikat. Amrita egyre sötétebb hangulatú leveleket írt, alkotóként leblokkolt, és depresszió gyötörte. 1941 decemberében váratlanul megbetegedett – a hivatalos diagnózis vérhas volt, de felmerült abortusz szövődménye, orvosi mulasztás vagy tragikusabb ok, esetleg gyilkosság is. December 5-én, 28 évesen halt meg, hamvait pedig indiai temetési szertartás szerint a Ravi folyóba szórták.

A *Máglya Indiában* nem csak életrajz. Többféle atmoszférát sugároz a mű: a lapokat átjárja a párizsi műtermek tiszta fénye, az indiai monszun párája, illata, az évszázados barlangtemplomok melege. Drámai képei – „hamvak a folyóban”, „lángoló ecsetvonások” – az identitás, a szenvedély és a tragédia találkozását idézik meg.

Szunyogh Szabolcs könyve mély érzelmi utazás is: végigvezet a párizsi diadal, az indiai kiteljesedés és a tragikus vég ívéen, miközben az olvasó úgy érzi, maga is részese Amrita életének – annak minden fényével és árnyékával együtt.

(Szunyogh Szabolcs: *Máglya Indiában – Amrita Sher-Gil szenvedélyes élete*. Budapest, 2025, KAS Kiadó. A könyv az Amrita Sher-Gil. Egy magyar festőszemély szenvedélyes élete című regény átdolgozott változata.)

Riedl Annamária

utazott, hogy házasságot kössön Viktorral, a fiatal orvossal. Az esküvő után India felé vették az irányt, és Gorakpurban telepedtek le. Itt kezdődött Amrita művészetének második szakasza: „Új átalakulási periódus közeleg, egy tudatosabb festés felé, több megfigyelés és stilizáció a természet értelmezésében.”

Herzl Tivadar örökök hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

SPÁNN GÁBOR

Vevőfogó

Van Budapesten egy férfi–női ruházati bolt. Ez önmagában még nem jelent semmit, mert ehhez hasonló több száz akad. Amiért én most mégis írok róluk, az azért van, mert a számomra szellemként létező tulajdonosa vagy üzletvezetője szerintem zseniális üzletember. Feleségem türelemmel megnézi a számítógépen megjelenő hirdetések tömkelegét (és ennek ellenére normális maradt...), és így tűnt föl pár éve, hogy ez a bolt néhány szép és kedvező árú ruhát kínál, amire kis családomnak szüksége van.

Előrebocsátom, hogy az üzlet semmilyen világmárka nevét nem viseli, oligarchának még a kutyájuk téli sérvkötyőjét sem vennék meg náluk. Ők szerintem az alsó középosztályt tekintik célközönségnek. Találtunk is a kínálatukban mind a fiam, mind a magam számára megfelelő ruhát, és meglepésünkre rögtön adtak melléjük ingyen egy nyakkendőt vagy néhány pár zoknit.

Az asszony elkövette azt a könnyelműséget, hogy beleegyezését adta ahhoz, hogy az e-mail-címünkre hírlevelet küldjenek egyes akcióikról vagy új kínálatukról. Ezt évek óta nagy szorgalommal meg is teszik, általában este későn, hogy a filmünk nézését megszakítva mindenképp olvassunk. Dicséretükre legyen mondván, szinte minden üzenetük szellemesen, humorba pácolva érkezik, és így nem tűnik túl erőszakoltnak.

Kezdődött azzal, hogy közölték, ha csak egy alsónadrágot veszünk náluk, akkor is kapunk egy bont, amivel a mellettük lévő eszpresszóban ingyen ihatunk kávé vagy teát. Aztán jött az üzenet: aki az új kínálatukból legalább egy zakót vesz, ingyen kap mellé egy maga választotta inget. Meglepetést szerzett az a szöveg is, ami azután érkezett, hogy hónapokig feléjük sem néztünk. „Kedves Gábor!” – írta nekem az ismeretlen üzletvezető. „Nyugtalanok az éjszakáim, mert hiányzik az Ön látogatása! Remélem, nem beteg, és ha nincs külföldön és ideje engedi, nézzén be hozzánk, nem fogja megbánni!”

Egyszer sem mulasztanak el jókívánságokkal elhalmozni mind a születés-, mind a névnapomon, és még ha a fiam szerint ezt nem élő személy, hanem egy automatizmus csinálja is, az üzlet részéről zseniálisnak tartom. Az már természetes, hogy a náluk vásárolt ruhákon a szükséges apró igazításokat fillérekért mindig betartott időre elvégzik.

Erről nekem eszembe jutott, hogy áldott emlékü apósomnak volt egy textiláruháza a Bosnyák téren a két világháború között. Éjjel-nappal ott ült, és nála nem üres szlogen volt, hogy mind ő, mind az eladói valamennyi vevőtől megkérdezték: „Miben segíthetek?” A fent említett üzletre és apósom áruházára egyaránt jellemző, hogy a kedves vevőnek a segítségére is voltak, őszintén megmondva, ha valami nem állt jól neki, és rögtön ajánlottak helyette másikat. A Bosnyák téri áruház kirkatának üvegén nagy betűkkel virított a felirat: Olyan kérése nem lehet a kedves vevőnek, amit mi ne teljesítsenénk. Ha ön pepita cérnát kíván venni, akkor csak két nap türelmet kérünk, és azt is beszerezzük.

És akkor fáradt agyam felidézte kisgyerekkoromat. Mikor a Vörösmarty utcában laktunk, tőlünk néhány házra működött egy kis zöldségesbolt, melynek tulaját Schwarz bácsinak hívták. Egy öreg holokauszt túlélő, nagyon vallásos és nagyon drágán áruló üzletember volt. Viszont csak friss dolgot árult, és ő maga szinte a teljes vevőkörét keresztneven szólította, jól ismerte a környék összes háziasszonyát.

Én kb. tízéves lehettem, és boldogult édesanyám gyakran leküldött hozzá egy bevásárlólistával, mert a hordós savanyú káposztájá verte valamennyi budapesti piacét. Schwarz bácsi sohasem felejtette el megkérdezni a hozzá betérő vevőket, hogy mihez lesz a vásárlandó zöldség, és precíz tanácsokat adott ahhoz, hogy mennyi fehér- és sárgarépa vagy karalábé kell egy-egy húsleveshez. Ez volt az ő marketingje. Na meg az, hogy ha én betértem hozzá a kívánságlistámmal, úgy fogadott: „Gábor fiam! Nagyon régen nem láttalak se téged, se édesanyádat pénteken a zsinagógában! Úgyhogy az a minimum, hogy most veszel legalább egy fej kelkáposztát is!” Én az igazától megijedve, zsebpénzemmél kipótoltam a nálam levő aprót, és vettem egy fej kelkáposztát is.

Schwarz bácsi már régen csupán a Tejúton árul zöldséget, és én, szeretettel emlékezve az ő marketingjére is, innen üzenem neki, hogy máig utálom a kelkáposztát...

Kalmár Tibor még visszamosolyog ránk

Kilencvenhárom éves volt, de sokkal többet élt. Kalmár Tibor, a magyar kabaré – mondjuk ki bátran: a pesti zsidó kabaré – legnagyobb mestere és mesélője elhagyott bennünket. Nem vigasz, hogy televíziós műsoraiban örökre közöttünk marad.

Rá jellemző módon *Jiddische mamák* című könyvében így írja le a születését:

Július 16-án délután fél 2-kor a Rák jegyében – ahogy Majakovszkij, a költő írja – anyám a világra vétkezett... Tibor lettem. Végül is elégedett vagyok a nevemmel. Ezt az elégedettséget különösen sráckoromban élveztem, mivel nagyon büszke voltam arra, hogy az egész városban öles neonokon láttam villogni a nevemet. Igaz, az a Tibi csokoládé reklámja volt... Erről az évről a korabeli filmhíradó így tudósított:

- Egész Európát meghódította a rumba.
- Az olasz király jelenlétében bocsátották vízre a flotta új óriáscirkálóját.
- A Royal Orfeum bemutatta Márkus Alfréd új operettjét...

2025. augusztus 15-én Kalmár Tibor, a Magyar Zsidó Kultúraért-díj kitüntetettje elment.

Emlékét és szellemi örökségét a Mazsike híven őrzi.

Vicc

Tanárnő az osztályhoz:
– Mondjatok egy olyan szót, amiben benne van a Titanic!
Móricka: – Óceán.